This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07582075 7

NHP
Loaned

KATWIJKS

ZOMERTOGTJE.

KATWIJKS ZOMERTOGTJE

DOOR

A. LOOSJES Pz.

MET PLATEN EN EENE KAART.

Waar is in Noordwijks Rozengaard
Een Roos het puik der Schonen waard?

TE HAARLEM
bij A. LOOSJES Pz.
MDCCCV.

1805.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
9747

Presented by Frank P. Avery

NEW YORK PUBLIC LIBRARY

VOORBERIGT.

Daar ik in Hollands Arkadia, *voorleden jaar uitgegeven, gepoogd had aan de zoo bevallige ommeſtreken van Haarlem regt te doen, was daarmede geenzins mijne meening, dat ook andere oorden van ons Vaderland geene bijzondere aandacht verdienen. Integendeel kon ik alleen, uit hoofde van mijn ontwerp mij tot vier wandelingen bepalende, geen uitſtap naar dat gedeelte van Rhijnland doen, hetwelk in het tegenwoordig Werkje het hoofddoel mijner beſchouwing is. Gedeeltelijk heb ik hier den wenk van den eerwaardigen* PARS (*) *gevolgd, ſchoon met die afwijking, welke mijn doel in dezen volſtrekt noodzakelijk maakte.*

Kun-

(*) Zie de Voorrede voor PARS *Katwijkſche Oudheden.*

Kundige Beoordeelaars zullen den toon, in dit Zomertogtje *heerſchende, eenigzins anders vinden, dan dien, welke in de Arkadia plaats heeft. Ook heb ik gepoogd in dit togtje meer te ſchilderen, en daar door zijn de geſprekken meer afgebroken.*

Ik heb bedoeld dit Boekje tot een niet onaangenaamen medgezel, op een diergelijk Togtje, te maken; terwijl'er niets, zoo verre ik weet, in gevonden wordt, dat welberadenen ernst het voorhoofd met regt kan doen kreuken; en eene eenigzins vrolijke inkleeding is voorál noodig, om jeugdige gemoederen van deze en gene zaken ongemerkt kundigheden in te boezemen. De Arkadia van HEEMSKERK *is daarom zeker een geliefd Volksboek bij onze Natie geworden en gebleven.*

Daar Katwijk een hoofdpunt dezer Reize was, ſcheen mij geen naam geſchikter voor hetzelve toe, dan die van Katwijks Zomertogtje, *en niemand kan ten kwade duiden, dat men onder dezen Titel meerder vinde, dan dezelve belooft.*

Men moet ook alles aanmerken als binnen

den

den kring van eenen Zomerſchen dag ingeſloten, en daartoe bijzonder verkozen den 22 Julij 1805, den dag van het leggen der Steenen aan de eerſte kapitale Sluis te Katwijk. Zoo 'er dus deze of gene afwijkingen gevonden worden in kleine bijzonderheden, men begrijpe, dat, ſchoon de waarheid tot een grondſlag gelegd is, echter ook de verſiering hier haar aandeel heeft moeten hebben.

De bijgevoegde Kaart van het nieuwe Werk te Katwijk, vertrouw ik, dat allen, die hartelijk deelen in groote Nationale ondernemingen, bijzonder welkom zijn zal; even eens als de naauwkeurige Afbeelding van het leggen der eerſte Steenen aan de groote Sluis van de Katwijkſche Uitwatering. — Ook het geestig geteekend Tuiltje van Inlandſche Bloemen, en de fraaije Roos op den Titel, zullen misſchien aan eene andere ſoort van Lezers niet ongevallig zijn.

Hoe het zij, ik heb mij op nieuw bevlijtigd, om dit Werkje, ook door dat geen, het welk men bijſieraden zou kunnen noemen, in een bevallig gewaad te doen in het licht komen, en boven alles gepoogd, om de

de kaarten te ſtemmen tot de Liefde voor een Vaderland, dat aan allen, die op deszelfs grond geboren zijn, en derzelver weldaden, onder hoe veel druks ook, geſmaakt hebben, dierbaar zijn moet.

KATWIJKS ZOMERTOGTJE.

I.

DE BURGT TE LEYDEN.

De klok van het Leydſche Raadhuis had met zijnen doordringenden klank naauwelijks den tijd van vier uren 's morgens aangekondigd, of OOSTENBURG en WAASDORP hadden reeds hunne kleederen aangeſchoten. Deze twee Jongelingen, goede vrienden, te Amſterdam woonachtig, van eene deftige afkomst en beſchaafde opvoeding, hadden met hun beider zusters, ALIDA en CHRISTINA, een klein reisje door het oostelijk gedeelte van Zuidholland gedaan, en aan den

alou len Burgt dezen nacht doorgebracht. Tot beſluit van hun reisje zouden zij, na nog eenige dorpen van Rhijnland te hebben aangedaan, het leggen van de Eerſte Steenen aan de groote Sluis van de allezins ſtoute onderneming der Katwijkſche Doorgraving, op den twee-en twintigſten dag van Hooimaand bepaald, bijwonen, en eindelijk nog de geurige Kruidtuinen en aangename Rozengaarden van het bekoorlijk Noordwijk bezoeken. De bevallige juffers, door het tikken aan de deur van haar ſlaapvertrek opgewekt, waren bezig met zich te kleeden en op te tooijen. VAN DER GOES, te Leyden wonende, had beloofd met zijne zuster DINA, voor het ſlaan van vijf uren met de kireboe voor het hek van den Burgt te zullen zijn. OOSTENBURG en WAASDORP verlieten hun ſlaapvertrek, en bezigtigden, onder de ſchaduw van het geboomte, dat op het voorplein des Burgts ſtaat, de groente, en de bont geſchakeerde ſteenen, zich aan de afhelling der hoogte van dit aloud gebouw vertoonende. Lagchende zeide OOSTENBURG, die een beminnaar der Vaderlandſche Oudheden was, maar te veel oordeel bezat, om zich door het kinderachtige en wonderbare, waar mede zich beuzelaars ver-

vermaken, te laten wegſlepen: Wie kan ligt gelooven WAASDORP, dat van hier een doorgang zou geweest zijn, die zich niet minder ver uitſtrekte, dan tot aan Katwijk op Zee... Maar laten wij ons bij den aanbrekenden dageraad met geene droomen ophouden, laten wij liever deze trappen opklimmen, en ons in de aangename morgenlucht, terwijl onze zusters zich nog wel een half uurtje met kleeden zullen bezighouden, boven op den Burgt, met het heerlijk gezigt van den omtrek der ſtad Leyden verlustigen. Zoo gezegd, zoo gedaan. — De beide jongelingen klommen met groote vaardigheid de trappen, van wederzijde met heggen bezet, op. Zij beſchouwden eenige oogenblikken het gevaarte, dat hier en daar nog de groote ſteenen, waaruit hetzelve waarſchijnlijk bij deszelfs vroegeren aanleg beſtond, vertoont. Het geheel ſchijnt, zeide WAASDORP, metſelwerk van lateren tijd... en echter de Burgt roemt op een' zeer hoogen ouderdom. — ô Ja, hernam OOSTENBURG. Deszelfs ſtichting is onbekend: men brengt die zelfs terug tot de Vijfde Eeuw, (400 of 450) en ſchrijft dezelve dan toe aan zekeren Angelſaxiſchen Hertog ENGIST

en zijnen broeder HORS; maar alles, alles is daaromtrent onzeker, en het nageſlacht lijdt 'er ook niets bij... Hier toch, zeide WAASDORP, is de ongelukkige Gravin ADA belegerd geworden door WILLEM DEN EERSTEN, naderhand Graaf van Holland. Nu ja, antwoordde OOSTENBURG, die geſchiedenis is wel acht eeuwen later voorgevallen (1204). 't Zou mij zeer geſpeten hebben, zeide WAASDORP, als dit ook twijfelachtig of geheel een verdichtſel was. Ik heb een klein Dichtſtukje op die ongelukkige jeugdige Gravin, die nog naauwelijks zeventien jaren oud, door hare heerschzuchtige moeder gedwongen werd den Graaf VAN LOON te huwen, gemaakt, en ik heb haar daar klagende ingevoerd, en wel op dezen Burgt. Ei, laat eens horen, zeide OOSTENBURG, terwijl zij de poort binnengingen en de trappen naar de borstwering opſtegen... Straks, antwoordde zijn vriend, als wij, in het midden van het Doolhof, op die bank in het Prieeltje zitten. Hier moeten wij eerst het aangenaam gezigt van de ſtad en hare omliggende dorpen genieten.

Nu wandelden zij rondom de borstwering

ring en hielden bij de onderſcheide gaten in den muur van den Burgt ſtil. Van daar beſchouwden zij eerst de zoo naburig gelegen Hooglandſche Kerk, zoo geheeten om het hooge land op welke die Kerk, aan den Apostel PAULUS oudtijds toegewijd, geſticht is. Aan den braven Burgemeester VAN DER WERF, daar begraven, herinnerden zich de beide jongelingen op hetzelfde oogenblik. Door een andere nis zagen zij de Zaaihal met haren ſteilen toren zich aan het Rapenburg verheffen en het deftig Stadhuis, in de nabuurſchap van den Burgt. Voortgewandeld, zagen zij de St. Pieters Kerk. Nu herinnerden zij zich, hoe daar voor de groote geleerden BOERHAAVE en CAMPER, mannen zoo uitſtekend in verſtand en geleerdheid, als ooit Europa opleverde, eenvoudige, maar vereerende, gedenkzuilen zijn opgerigt. Verder voortgaande, viel hun de ſierlijke Toren van de Marekerk, met haar fraai koepeldak, in het oog. — Maar veel meêr dan door deze ſtedelijke ſieraden, werd nog hun oog bekoord door de in den omtrek gelegene dorpen: Noordwijk met zijnen hoogen en trotſchen toren, Oestgeest met zijne Kerk op eene hoogte gelegen, de

Katwijken, Valkenburg, Sasſenheim, en het nabijgelegen Leyderdorp. —— Hoe bekoorlijk groenden rondom de zuivelrijke weiden bij de nu opgaande zon, die als met eenen vriendelijken blik, door eenige dunne wolkjes, de jongelingen begroette, terwijl alom de koeijen zich nog baadden in een meer van dauw, die als met een zilver kleed de velden bedekte. —— Ook hier en daar zagen zij Scheepjes op het Haarlemmer Meer dobberende. — Alles, alles, riep WAASDORP uit, toen zij de borstwering waren rondgegaan, alles kondigt eenen voortreffelijken zomerdag aan. Zie hoe zuiver wordt, behalve die weinige purperen wolkjes, de geheele Hemel.... Hebben wij nu en dan gisteren en eergisteren een zware vlaag gehad... heden hebben wij voor niets te ſchromen; de dauw beloofde ons gisteren avond reeds eenen ſchoonen morgenſtond... Nu, hernam OOSTENBURG, wij hebben toch over onze zusters niet te klagen: geen van beiden heeft een zuur gezigtje gezet, al was 'er eens een hevig vlaagje. 't Is, ging WAASDORP voort, of wij den Burgt van Leyden, door den mond van den grijzen Dichter BERKHEY, ons op dezen zomerſchen morgen horen toevoegen:

'k Spreek

'k Spreek van mijn oudheid niet, noch 'k wil mijn
grijzen kruin
Met *Romes* heerlijkheid noch *Bato's* ſchild bedekken,
'k Betwist mijn grondſlag aan geen *Graaf*, noch
Terp noch *Duin*,
Maar 'k wil mijn *Rhijnſtad* tot een glorietrap verſtrekken;
Beſchouw dan, vreemdeling, van mijnen hoogen
trans,
Deez' netgebouwde ſtad, deze onverwinbre veſten;
Die zelfs, in 't ſtortend puin, altoos tot ſteun des
Lands
Verſtrekte, om op haar muur de vrijheids zuil te veſten:
'k Laat haar Gebouwen, al haar Torens, al haar
Pracht
Vrij pralen voor uw oog; elk doet zijn luister prijzen:
Geen een, dien 'k aan uw roem en lof onwaardig
acht,
Noch die niet deftiglijk komt uit haar' grondſlag rijzen.
Maar prijst mijn' edler Rhijn; beſchouw mijn
bronkriſtal,
Mijn groote Tuinen, en mijn' vette klaverweiden,
Mijn Zee, mijn Meeren, al mijn Duin, mijn vruchtbaar Dal,
Mijn Heuvelen, mijn Veen, en mijn hooirijke Heiden:
Ginds ſchenkt het Veenland u een aangenaam verſchiet
Van akkers, friſch ontſpoeld door zoete waterbeken,

Daar groent een broekig Land, met Hooi en ruiſchend Riet,
Hier gloort het veldtapijt der *Weipoort* aan haar ſtreken.
Wat ziet gij hier al vee in vette beemden treên!
Wat vleeschrijke Oſſen! wat al mellekrijke Koeijen!
Hoe is hun kleurig bont gemengeld onder één!
Hoe dartel gaat het Lam zich in mijn beken ſproeijen!
Tree rond en wend uw oog van dezen kant naar Zee,
Aanſchouw den gloed der zon op 't Zeegroen; Zie de kimmen
Krioelen van Zeilaadje; ook ginder Hollands Ree
Met ſtuivend Duinzand over 't hoog geboomte glimmen:
Tuur op de Viſchers eens, die ſpelend heen en weer
Laveren, om het net op hoop van winst te ſpreijen.
Hoe veele ſchepen ziet gij zeilen op de meer,
Die voor en tegen wind door een gaan ſpelemeijen!
Dat nu 't gezigt eens daal beneên langs de oude Abdij,
Mijn Korenvelden, al mijn Hoeven, al de Bogten
Des Rhijns, tot aan de *Wijk* der *Catten*, rij aan rij,
Elk is een Bloempriëel door vrouw Natuur gevlogten:
Roem vrij dan 't Loverdak van 't Vorstlijk *'s Gravenhaag*,
't Welk gij met *Delfland* ziet verſchuilen in de boomen:
Dat *Haarlem* om haar tuin een geurgen Bloemkrans draag,
En met een Zuidenwind haar geur drijft op de ſtromen!

Dat

Dat ook vrij *Amſterdam* zich ſchat op ſchatten bouw,
Dit *Leyden*, 't welk gij ziet, heeft Goddelijke ſchatten
Van Oudheid, Wijsheid en van Vaderlandſche trouw
Ja al wat *Holland* ooit voortreflijk kan bevatten.

Nu wandelden zij door het kleine Doolhof, en OOSTENBURG kon niet nalaten op te merken, dat ook de Burgt geen zeer geſchikt verblijf moet opgeleverd hebben voor de Heeren VAN WASSENAAR, die oudtijds Burgtgraven van Leyden waren,.. en, voegde hij 'er bij, toen zij het prieeltje naderden, het was ook eene ſlechte plaats, om eene belegering uit te ſtaan, en het ontſchiet mij niet, dat dezelve in den tijd van ADA, ſpoedig voor het beuken der ſtormtuigen bezweken is.... maar, juist zijn wij nu aan het Prieel genaderd. Kom; hier nu uw gedicht gelezen, waar in gij ADA, die ongelukkige Gravin, ſpreken laat. — Een mijner vrienden heeft 'er zelfs muzijk opgemaakt, die misſchien uwe zuster ALIDA wel zal kunnen zingen: zeide WAASDORP, en las hierop de volgende:

KLAG-

KLAGTE

VAN

GRAVIN ADA.

ô Vader! hoor uw klagend kind.
Zoo zwak van geest, zoo teêr van jaren.
Moest zij, in ſtaatkunde onervaren,
U volgen in het hoogſt bewind?

ô Vader! bij het lijkmisbaar,
Klonk, naar het moederlijk verlangen,
Het Hof van ADA's bruiloftszangen:
Uw lijkbaar was haar echt-altaar.

Gelijk een lam zich leiden laat,
Van zijnen herder afgeſcheiden;
Zoo liet zich ADA ſlepen, leiden,
Beroofd van vaderlijken raad.

Mijn hart, nog niet ontvonkt door min,
Gehecht aan jufferlijke ſpelen,
Bleef koel, ſchoon mij VAN LOON mogt ſtreelen
En kuſſen als zijn Gemalin.

Mijn

Mijn jong en maagdelijk gemoed,
Gesteld op jeugdige vermaken,
Voelt ook geen vlam van heerschzucht blaken,
Al dekt mijn hoofd een Gravenhoed.

Maar 'k dwaal nu angstig om den trans
Des halfgesloopten Burgtmuurs henen;
Wie zal uwe ADA bijstand leenen...
Verwelkt is reeds haar huwlijkskrans;

Bezwalkt de glans van haar gezag. —
Van Moeder, van Gemaal verlaten,
Beroofd van hulp en onderzaten,
Vermoei 'k deez wanden met geklag.

Dees Burgt, de zwakke toeverlaat,
Waarheen uwe ADA slechts kon wijken,
ó Vader! zal wel dra bezwijken.
Vaarwel dan, Magt en hooge Staat!

ó, Mint gij in des Hemels zaal
Uw ongelukkig kind nog teeder,
Sla dan een blik op mij ter neder;
Dat uwe geest mijn' geest bestraal.

Ei red mij uit deez' naren nacht
Van burgertwist en krijgsgevaren,
Mij dunkt, ik zie u om mij waren,
Gij geeft op ADA's beden acht.

„ Ja, zegt gij, weinig dagen maar,
„ En dezen Burgt zult gij verlaten,
„ Geftoten uit uw erf en ftaten;
„ De Gravenhoed weegt u te zwaar.

„ Gebannen aan het eenzaam ftrand,
„ Op Texels Zandgebergt gezeten,
„ Zult gij, mijn kind! uw leed vergeten,
„ Vergeten van uw vaderland."

Wat hell mijn ſmeken is verhoord...
Breekt ſpoedig aan, gelukkige uren!
Dat ik verlaat deez' bange muren,
Verlaat dit ongelukkig oord.

Weg, Gravenhoed! weg, ijdle ſchijn
Van Hoofſche Pracht. — Van u ontſlagen
Zal 't uur van mijne vrijheid dagen:
't Bat Texel zal mijn Eden zijn.

Naau-

Naauwelijks had hij het laatſte woord gelezen, of daar ſtonden de twee Juffers reeds gekleed voor hun. Zij hadden van een der dienstboden vernomen, dat hare broeders boven op den Burgt waren gegaan, en waren dezelve reeds kort op de hielen, toen zij zich in het prieel nederzetten, en den Klagt van ADA lazen. ALIDA zeide met één lachje, zoo liefelijk als het licht der morgenzon, dat het rood harer kaakjes nog opluisterde:

't Zal nog al wat in hebben dit Gezang zoo maar weg te zingen. Evenwel de muzijk is misſchien niet heel moeijelijk... Ik zal het eens beproeven, maar ik denk, dat ik het niet zoo treurig zingen zal, als ik zie, dat de bedoeling van den zamenſteller der muzijk is; maar men doet wat men kan, en niet wat men wil.

Hierop zong ALIDA het even voorgelezen Lied, en WAASDORP voelde zoodanig eene verrukking over de liefelijke Melodij, dat hij naauwelijks gelooven kon, dat zijne eenvoudige woorden zulk eene ongemeene kracht van de muzijk konden ontleenen.

Zij-

Zijne zuster KRISJE ſtonden de tranen in de oogen... en OOSTENBURG zeide toen het uit was:

Nu... het is waarlijk, wat al te treurig op een zoo blijden morgen... maar de lotgevallen dier ongelukkige Gravin, gelijk trouwens die van alle de Gravinnen van Holland, zijn treurig en ongelukkig geweest. Het ſchijnt, dat ons volk, uit den aard zoo fier, den nek niet onder het juk der Vrouwelijke heerſchappij heeft kunnen vlijen... Maar laten wij den Burgt aftreden, mij dunkt ik hoor, er komt een rijtuig aanrollen; misſchien zal reeds VAN DER GOES voor de deur wezen, eer wij beneden zijn, en nu trad OOSTENBURG met KRISJE, WAASDORP met ALIDA, die het muzijkſtukje van ADA, op eenen toeſtemmenden knik van den maker, bij zich ſtak, de Burgttrappen af, en naauwelijks ter halver weg gekomen, zagen zij reeds de bevallige DINA met haren broeder voor het hek ſtil houden. VAN DER GOES naderde met eene eerbiedige buiging, en daar WAASDORP en OOSTENBURG zijne zuster welkom kusten, nam hij dezelfde vrijheid omtrent ALIDA en KRISJE.

En

En nu plaatste zich VAN DER GOES voor de vier git zwarte paarden, wier ſtaarten niet geknot, maar keurig net opgeſtrikt waren; terwijl de kleine FLIP, in het rood gekleed, met een zwarte ſjerp met gouden boorden om het lijf (om zijne kleinheid met den naam van *Bagatel* beſtempeld) bij het nedergeſlagen krat ſtond, waar langs de vlugge meisjes ſnel opſtegen, en zich elk op een der banken plaatsten. Het vlugge FLIPJE was, zodra OOSTENBURG en WAASDORP ook op het rijtuig waren geklommen, met een wip op de voorbank, en VAN DER GOES klom van ter zijde in. Met een vriendelijke groet namen zij van de knechts van het Logement afſcheid, en OOSTENBURG wees WAASDORP, nog eer zij afreden, het opſchrift boven den Burgt geplaatst (*), waaruit blijkt, hoe en wan-

(*) Het opſchrift luidt aldus:

Arcem hanc cum Fundo
Vetuſtiſſimum Illuſtriſſimæ WASSENARIÆ Hæredium, cum BURGGRAVII Titulo omnique jure ei annexo, a Principe LIGNÆO, WASSENARÆ Domino &c. XV Kal. May Anno CIↃ IↃ C LI. in jus S. P. Q. Lei-

wanneer dezelve uit het huis van de WASSENAARS eene bezitting der ſtad Leyden geworden is.

II.

Leidenſis, ære Civitatis publico, translatam, Hac Inſcriptione Urbis Coſſ.

GUILL. PAATS,
PAULUS SWANENBURG
JACOB VAN DEN BERG
CORN. BUITENVEST.

Publice teſtatum voluerunt A. D. CIↃ ↃC LIII.

d. i.

Dat dit vaſte Slot met den grond
Het zeer oud Erfdeel van den Doorluchtigſten ſtam der WASSENAREN, met den Burgtgrafelijken Titel en alle Regt daaraan klevende, door den Prins van LIGNE, Heer van WASSENAAR enz. op den 15den van Grasmaand des jaars 1651 in eigendom van den Raad en het Volk der Stad Leyden, door Stads geld overgebragt zij, hebben met dit opſchrift de Burgemeesters der Stad:

WILLEM PAATS,
PAULUS SWANENBURG,
JAKOB VAN DEN BERG,
CORNELIS BUITENVEST,

Openlijk den Volke willen doen bekend zijn. In het Jaar Onzes Heeren 1653.

II.

VOORSCHOTEN.

Kletterende reed nu de luchtig beladen kireboe, met hare bruine ligt geel afgezette raderen, door de nog ſtille ſtraten van Leyden. Van de Korenbrug zagen zij op eenen afſtand de marmeren Fontein, waar de keurig uitgehouwen bruinviſſchen, dagelijks de heldere ſtralen uit hunne ſnuitgaten opblazen, wanneer de markt met de krimpende zeevisch van het naburig Katwijk verſierd is. — De vier moedige zwarte paarden, welker reinheid en welgedaanheid de blijken der zorge van hunnen oppaſſer, en der liefde van hunnen meester, vertoonden, voerden weldra het rijtuig buiten de Wittepoort. Even wees OOSTENBURG, bij het uitrijden van dezelve, WAASDORP het Opſchrift ter eere onzer waakzame Voorvaderen daar met gouden letteren pronkende, en beiden herinnerden zij zich op

dien blik die ſchoone dagen voor den Nederlandſchen roem, toen de magtigſte Koning van Europa, na eene belegering van verſcheide maanden, zich genoodzaakt zag het beleg voor het uitgehongerd Leyden op te breken. Wat ter zijden af viel aan het gezelſchap de Maliebaan in het oog, en KRISJE vroeg aan DINA, welke achter haar zat; welk een lang regt uitgeſtrekt veld dit was. Men noemt het de Maliebaan, zeide zij; Het maliën moet een ſpel geweest zijn, dat in vroeger tijden in gebruik was, misſchien zal OOSTENBURG ons dat wel weten te zeggen. Zoodra was het rijtuig niet van de ſteenen af in het zand gekomen, of OOSTENBURG nam het woord en zeide: ik hoorde dat Juffr. KRISJE begeerig was, om te weten waarin het maliën beſtaat. Dit ſpel heeft het meest overeenkomst met het kolfſpel, maar daar het zeer vermoeijend is, word het maar zeer zeldzaam meer geſpeeld. Ik heb het maar eenmaal te Utrecht gezien, in de maliebaan, die daar tusſchen de Tolleſteeg en Witte Vrouwepoort met fraaije boomen beplant is. Heb de goedheid, zeî WAASDORP, zeg kortelijk het beloop van het ſpel. Gaarn, zeide OOSTENBURG, maar ik heb hetzelve nooit mede geſpeeld.

ſpeeld. Eene malie is een lange taaije zweepende ſtok, met een fluweelen handvat, en heeft aan het onder einde een houten met ijzer beſlagen Hamerſlag. De Spelers nu drijven met die malie een bal, veel grooter dan een kolfbal, voort, en hij wordt geacht het ſpel te winnen, die met de meeste kracht en handigheid, en met de minſte ſlagen, den bal van en naar de afgeperkte palen weet te maliën. Vele ſpelen, voegde er OOSTENBURG nog bij, vele Volksſpelen, waartoe bijzondere ſterkte van ligchaamskrachten vereischt wordt, zijn even als het maliën geheel verloren geraakt. Daar is, bij voorbeeld, het kaatſen, dat onder de Rhijnlandſche boeren zoo ſterk plagt in zwang te gaan, dat is mede bijna geheel in onbruik, en het kan zijn, dat ik het mis heb, maar ik vrees bijna, dat dit een bewijs is, hoe de verweektheid en verwijfdheid tot den boerenſtand zelfs is doorgedrongen. Althans ik voor mij zie veel liever de boeren zich oefenen met een vermoeijend ligchamelijk ſpel, dan dat zij met de kaartebladen in de hand zitten. WAASDORP zeide: Ik weet niet, of gij wel zoo volkomen hierin gelijk hebt, dat die wekelijkheid zoo ſterk doordringt, althans reeds ſedert vele jaren, en toen de

kaatsbanen nog in volle kracht en bloei waren, hielden de boeren ook wel van een kaartſpelletje. Zoo ik mij de ſchilderſtukjes der boeren binnenhuisjes van OSTADE en BROUWER voor den geest breng, dan zie ik daar de boeren zich wel degelijk met een kaartje verlustigen.

ALIDA. 't Is dunkt mij, den boeren en handwerkslieden, niet kwalijk te nemen, dat zij, alle dagen in de week, hard moetende werken, op dagen als zij rusten kunnen, naar een zittend ſpel verlangen. Wij immers, KRISJE! die ons zo weinig in vergelijking van die menſchen bewegen, hoe dikwijls zoeken wij, zonder het minst vermoeid te zijn, een onſchuldige uitſpanning door het ſpel.

Intusſchen draaide zich VAN DER GOES, die de paarden mende, naar de achter hem zittenden en vooral zijne zuster een weinig om, en zeide lagchende: Wie gaat ons daar voor uit in dien groene buis?

DINA. 't Is moeijelijk om hem nog te onderſcheiden, maar wij zullen met dien voortgang hem wel ſpoedig ingehaald hebben.

ALI-

ALIDA. 't Zou wel honderd tegen een zijn, dat ik, die zoo weinige perſonen in Leyden ken, juist hem kennen zou... 't Is zeker een wandelaar, die zich vroeg verlustigt, in het zien van alle fraaije voorwerpen, die ons in dezen morgenſtond omringen.

Zoo ſprak ALIDA met regt, want bekoorlijk vertoonden zich in dezen zomerſchen morgenſtond de boorden van den Rhijn, en de Rhijn zelve, die, hier in aangename bogten ſlingerende, reeds van onderſcheide kleine ſcheepjes, van Katwijk komende, en hen ontmoetende, bevaren werd, terwijl zij anderen, die Leyden reeds voor hun verlaten hadden, met het rijtuig inhaalden. De rondsom gelegen velden krielden van heerlijke runderen, die gedeeltelijk in het bolle gras nog lagen te rusten, terwijl anderen hier en daar liepen te grazen; en de vlijtige boeren en boerinnen bezig waren, om met de roomrijke melk uit de volle uijers hunne gladde koperen emmers te vullen, of beladen met hun juk nog veldwaards traden, waar de zaamgeſchoolde koeijen hun reeds het welkom toeloeiden.

Nog, zeide ALIDA tegen DINA, daar zij den Rhijnoever verlatende, den Heerenweg op zouden ſlaan, nog hebben wij dien Heer, waar van uw broeder zoo even geſproken heeft, in het oog; zie, hij blijft ſtilſtaan...

Een aardig blosje verſierde de kaken van het beminnelijk meisje, en VAN DER GOES omziende, zeide lagchende... Nu zie ik het Zusje! 't Is niemand anders, dan WASSENAAR.

DINA. En 't is niemand anders, WILLEM, dan gij, die hem van ons oogmerk onderrigt hebt...

OOSTENBURG en WAASDORP of hunne zusters begrepen wel niet volkomen, hoe het hiermede gelegen was, maar zij vatten genoeg, uit het afgebroken onderhoud van VAN DER GOES en zijne zuster, dat die jongeling hun bij lang na niet onbekend was. Men haalde ondertusſchen hem meer en meer in, en WASSENAAR onder het bereik der ſtem van VAN DER GOES gekomen, vroeg de laatſte — terwijl hij de paarden ophield — Zoo vroeg reeds aan het Herbari-

rizeren, mijn vriend! Nu zulke vlijtige Studenten zijn geene zeldzaamheden. — WASSENAAR, een jongeling, die te Leyden de Geneeskunde beoefende, ſchoon van geſtalte en niet minder lieftalig dan verſtandig, boog zich met eenen ongemaakten zwier voor het gezelſchap, wenschte allen een goeden morgen, zeggende, dat juist de ſtudie hem dezen morgen niet zoo vroeg had uitgelokt, en dat hij de bloemen, die hij in de hand hield, meer uit tijdkorting, dan met een bepaald oogmerk geplukt had: dat hij voorgenomen had, om een klein Zomertogtje te doen, en het zoo aan te leggen, dat hij nog voor den middag te Katwijk zijn kon, om daar getuigen te wezen van het leggen van de Eerſte Steenen aan een van de grootſte werken, die ſedert lang in ons land ondernomen waren.

Hoe is het mogelijk, zeide OOSTENBURG, die alles reeds klaar begreep, hoe is het mogelijk, dat 'er zulk een ſymphatie tusſchen ons plaats heeft. Juist het zelfde oogmerk! waarlijk VAN DER GOES, zoo het u, die meester van het rijtuig zijt, niet te veel belemmerde, zou ik wel voorſlaan, om dezen wandelaar eene plaats in te ruimen.

Met al mijn hart, zeide VAN DER GOES, en verliet met een wip de het rijtuig; en WASSENAAR klom, na betuiging van zijne verpligting voor zulke blijken van toegenegenheid, in de kireboe, plaatste zich naast ALIDA, en wendde zich, met eene half bedremmelde vrijmoedigheid, naar DINA, die half wel te vreden, half verstoord, in twijfel staande, of zij hem bestraffen wilde, hare oogen nederfloeg. Echter beantwoordde zij zijne vriendelijke en deelnemende vraag naar haren welstand en betuiging van het genoegen, dat hij zich van dit gezelschap voorstelde, met een wellevend knikje en een effen zamengetrokken mondje.

ALIDA bewonderde de fraaije bloemen, die WASSENAAR zoo al zagtkens geplukt had. Ja zeer bekoorlijk, zeide WASSENAAR, zijn zelfs de bloemen, die hier onze wegen en slooten versieren. Hoe bevallig schakeert zich bij toeval dit ruikertje. Immers steken de gladde Boterbloemtjes, het Zilver-blad, de Viooltjes, de geele Iris, en de blaauwe Eerenprijs niet onaardig bij elkander af. En hoe heet dat lieve kleine blaauwe bloempje, met dat gele hartje? vroeg CHRISTINA. Dat bloempje

heeft

heeft een' lieven naam, antwoordde WASSENAAR. Het heet *Vergeet mij niet.* Ja, zeide WAASDORP, en haalde eene fraaije ſnuifdoos voor den dag, waarop een ſhiloueth van een goed vriend, op ijvoor, en waarom zeer kunſtig een kransje van Vergeet mij nietjes geſchilderd was. Dit gaf mij mijn vriend HOOGSTRATEN, eer hij naar Amerika vertrok, en zie, hier onder het dekſel ſtaan vijf regels, die ik nooit dan met eenige aandoening lezen kan:

Aan de andre zij der zee ga 'k mijn fortuin beproeven,
Daar zij, hier ſchuw voor mij, bij elken voetſtap vliedt.
Vaarwel! laat mijn vertrek u niet te zeer bedroeven,
Maar als gij in deez' krans ſomtijds mijn beeldtnis ziet;
Denkt dat mijn ſchaduwbeeld dan zucht: Vergeet mij niet.

Zoo reed nu het beminnelijk jeugdig gezelſchap voort, en daar men nu links af den Heerenweg afſloeg, zag men de Torens en gebouwen der Stad Leyden zich om hoog heffen, en WAASDORP kon niet nalaten van op het gezigt van die zoo beroemde Stad, en de omringende voorwerpen, de volgende regels van den ouden DE KRUIJFF op te halen:

o LEYDEN! wat verſchaft ge ons ruime ſtoff' tot zingen!
Nu noodigt ge ons al weêr op nieuwe wandelingen,
Betoovrend voor het oog, aandoenlijk voor de ziel,
Die vaak op iedren ſtap in zoete mijmring viel:
Uw omtrek levert ons een tal bekoorlijkheden;
Men kieze zonder ſchroom wat poort men uit wil treden.
't Bekommerd hart ſchept lucht, de zorgen gaan naar bed,
Zoodra men ſlechts den voet op uwen bodem zet.
't Is waar: noch bosch, noch hout, zien we uit uw' voorgrond rijzen;
Uw kostbren grond, geſchikt om mensch en vee te ſpijzen;
Uw veel te vetten grond voor 't magre boomgewas,
Met ſchraler grond vernoegd, dan 't boter ſcheppend gras.
Maar wat is ſieraad toch uit armoe voortgeſproten?
Zou heeſter, zand of duin uw waarde, uw' roem vergrooten,
Daar 't voed- en 't heilzaamst kruid hier weeldrigst wortels ſchiet':
Neen zeker: wensch dan zelfs om zulk een voorregt niet.
Al laat het Pluimgediert, dan bij geheele koren,
Geen ſchaatrend veldmuzijk, noch ſchellen wildzang hooren.
Wat nood; daar't kundigſte oor, dat zachter toonen mint,
Meer ſmaaks, meer ſtreelend zoet in Solo's, Duo's vindt,
En zich niet ſpaarzaam zelfs op Trio's hoort onthalen;
Het mangelt hier der Lente ook aan geen Nachtegalen,

Wier

Wier zachte melodij, door kunst als 't waar verdeeld,
In 's wandlaars ſtille ziel het zoetst genoegen teelt.
o Leyderdorpſche weg! o Vader der Rivieren,
Beroemde en grijze Rhijn! gij kunt mijn verzen ſieren.
o Land en ſtroomgezigt! o hooge en lage zij!
Hoe gaat hier 't oog ter feest! uw ſchoon verbijstert mij!
Te rijk is zulk een ſtof, 'k zou in mijn keuze dwalen
Wat moet ik eerst, wat laatst, van zoo veel wondren malen,
Als ge in uw kreits bevat? waar ik mij wend of keer
't Strekt al Natuur en Kunst, 't ſtrekt al uw naam ter eer:
De Vecht munt uit in pracht, maar tergt het oog der vreemden,
Dat zich, met edler vreugd, verlustigt in uw boomden,
'k Wil u tot Alphen toe... maar welk een zielsverdriet!
Mijn onderwerp, helaas, dult zulk een uitſtap niet.
Uw bijzijn mag me, o ſpijt! nu langer niet gebeuren:
Vaarwel, o zalig oord! niet van u af te ſcheuren,
Dan door geweld of pligt! vaarwel, beminde Rhijn,
Zoudt gij, wien Vrijheid mint, niet minnenswaardig zyn.
In 't Zwitſersch vrij gebergte ontſpringt uw ſtroomend leven,
En 't is, o ſtroomvorst! ons, ons, Vrijheidskroost, gegeven,
Uw loop, door 't Katwijks duin, geſtremd, bepaald te zien.

Daar gij, zeide OOSTENBURG, toen WAASDORP de regels van DE KRUYFF had aan-

aangehaald, die ſtad met een zoo fraaije getuigenis vereert, kan ik ook niet nalaten, om 'er iets bij te voegen van den Dichter BERKHEY, daar hij de verlosſing van die ſtad uit de handen van de Spanjaarden beſchrijft op eene wijze, die bij mij altijd de oogen vochtig doet worden en mijn hart van blijdſchap kloppen, als of ik met de brave Leydenaren, na zoovele weken belegering, de Vloot van BOISOT zie naderen. Allen, en bovenal DINA VAN DER GOES, verzocht OOSTENBURG, dat hij de regels zou voordragen. OOSTENBURG zeide dan de volgende regels op:

De dageraad kwam naauw uit de ochtendſchemeringen,
Te voorſchijn, of men zag de ontzette ſtedelingen,
Nog turende op de vlugt des vijands, van den wal
Reikhalzen naar 't berigt van 't wonderlijk geval.
Manhaftigheid tradt voord, door 't ſlibber der moerasſen,
Kletsvoetend naar de vloot, aan Lammens waterplasſen;
Verlangen ſtak van ver hare opene armen uit;
De zege omhelsde haar, terwijl het ſchel geluid
Der vreugdezangen klonk in 't oor der Leydenaren,
Men riep bij 't juichen van de moedige oorlogsſcharen:
Triumf, Oranje! ja Triumf! wij zijn gered!
Triumf, O VAN DER WERF! ons Leyden is ontzet!

De

De blijdſchap gilde 't uit; het bloed ſprong op in d' adren!
Triumf, O VAN DER DOES! Triumf o Burgervadren!
Uw deugd zij eeuwig dank; God hoorde uw ſmeekgebed;
Want Valdez is gevloôn en Leyden is ontzet.
Men zag de gulle vreugd, bij 't nadren der galeijen,
De vreugdetranen uit de lagchende oogen ſchreijen:
Verwinning danſtte op 't dek, en achtbre Zegepraal
Stond, ſtaatlijk, op de plegt van Zeelands Admiraal.
Matroos liet van de ſteng victorie-wimpels waaijen,
En onder 't blij hoezee, het ronde mutsje draaijen:
Matroos, die om het ſpit zijn ankertouwen wond,
Rukt met het anker 't ſchut der Vrijheid van den grond.
Een ander, ziende 't volk van honger uitgelaten,
Ontkuipte in 't duffe ruim de volle haringvaten,
En greep het teeken aan van zijn behoudenis.
De rechterhand nam 't brood, de linkerhand de viſch.
Men reikte 't nooddruft toe, die in deze oogenblikken,
Er menig in den brok door 't ſchrokken zag verſtikken;
En hij, die 't leven had bewaard in hongers nood;
Vond in den overvloed door gulzigheid den dood.
Dan wijze voorzorg bliet in 't hart der Burgerheeren
Een welbedagten raad, om wanorde af te weren,
En ſtelde tijd en plaats, waar elk een vaſt rantſoen
Zou krijgen, om het lijf in matigheid te voên.
Men zette midlerwijl en ſluis en kerkdeur open:
Door de eerſte voer de vloot, en de andre, volgelooper,
Weêrgalmde juichende, op het hartlijk dankgebed;
De zuilen daverden van *Leyden is ontzet!*

Het

Het vrolijk Pſalmgezang, op aangename wijzen,
Hief aan; de Tempel ſcheen, in eens, om hoog te rijzen;
Toen, uit de ontſloten borst, de lofgalm opwaards klom;
Elks hart was vuur, daar 't oog in vreugdetranen zwom.

Aller harten waren aangedaan op deze treffelijke woorden en het geheel gezelſchap ſloeg een oog van eerbied op de wallen van Leyden... Ja, brak WASSENAAR het zwijgen af, dat geheel Dichtſtuk vloeit over van meesterlijke ſchoonheden, die altijd, zoolang 'er ſmaak in Nederduitſche Poëzij is, hare waarde houden zullen. Ik dacht zelfs, dat gij wat vroeger zoudt begonnen hebben. Immers ik vind ook niet onaardig gezegd:

't Verſtand (van de Valdez namelijk)
beneveld wist geen krijgskans af te kijken,
En daar hij ſtormen wou, deed hem een Vrouw bezwijken.
Een Hollandsch lonkje gaf, op 't Haagſche Hofbanket,
Der norſche wenkbraauw van eens Spanjaards oog de wet.
De liefde hield het Ros van 's Vijands Veldheer tegen,
En, grijpende aan den toom, ontrukte zij den degen
Aan zijn gevreesde vuist, zij zwenkte 't paard weer om:
Weerhoudt zijn ſpoorſlag, kuscht de krijgsbevelen ſtom;

Dwingt

Dwingt's Veldheers hoog gezag en wil, door haar vermogen,
Naar 't wenken van een lonk uit MAGDALENA's oogen,
En rooft hem moed en hoop en eer op eenen tijd. (*)

Hier uit blijkt, vervolgde WASSENAAR, hoeveel de ſtad Leyden aan de ſchoonheid van een Hollandsch Meisje verpligt was.

ALI-

(*) Het is eene, mij voor echt medegedeelde, anecdote, welke voorviel, toen BERKHEIJ in het jaar 1774 op den 4 October in de Gasthuiskerk het Dichtſtuk HET VERHEERLIJKT LEYDEN, op eene zoo algemeen toegejuichte wijze uitſprak, die, naar mijn inzien wel verdient voor de vergetelheid bewaard te worden. Toen de Dichter namelijk bijna op het einde van zijn Dichtſtuk, om den voorſpoed van zijne Vaderſtad gewenscht had, eindelijk zeide:

Mijn ſchorgezongen ſtem zal, ſtaamrende, uit mijn gorgel,
Als zij niet zingen kan, dan hikken met uw orgel;
En, zoo dan de Afgunst nog op Leydens welvaart mikt,
Blijft de eerſte kogel voor mijn Leydſchen kop geſchikt.

Kon een arm en zeer ſober gekleed Leydsch Burger, van de geringſte klaſſe, die den Redenaar den geheelen tijd met ingeſpannen aandacht had aangehoord, zich niet langer bedwingen, maar barſtte in de grootſte verrukking uit, zeggende —— *En de tweede voor mijn kop!* — Welk een betooverend uitwerkſel van Welſprekendheid en Dichtkunst!

ALIDA zeide:

Gij bedoelt hier zeker MAGDALENA MOONS. Ja, wat zal ik zeggen, Mijnheer! Zeker heeft het Vaderland meer verpligting aan haar dan haar Minnaar, want had zij DE VALDEZ niet bewogen, om ten minſten nog één dag het ſtormloopen op de zwakke ſtad uit te ſtellen; VALDEZ zou waarſchijnlijk de eer van de zegepraal gehad hebben, en het ongelukkig Leyden zou' hebben moeten bukken: en wie weet welke daar van de gevolgen voor het geheele Vaderland zouden geweest zijn!

CHRISTINA voegde 'er bij: De Heeren mogen wel wat voorzigtig zijn, zulke gevaarlijke ſchepſels zijn de meisjes...

WASSENAAR: ô Niet alle, niet alle... en de VALDEZ zal het MAGDALENA naderhand wel vergeven hebben.

VAN DER GOES. Gij hebt het zoo druk met praten, dat wij Voorſchoten door zijn zullen, en gij zult vragen, of wij 'er nog komen moeten...

DINA: ô Neen! Broeder! ik geef 'er heel wel

wel acht op, waar wij zijn... Ik zie, hoe wij den fraaijen ſpitſen toren al ras naderen . . . en mij dunkt 'er ſtaat nog op ieder van de vier hoeken een kleiner torentje!

Dit is, voerde haar OOSTENBURG toe, een bewijs, dat zij in vroeger tijden, toen hier alleen de Roomſche Godsdienst plaats had, een parochie of moederkerk was. Laten wij een oogenblik vertoeven... 't Is juist de moeite niet waardig, dat wij 'er om af klimmen, ſchoon het dorp 'er zeer zindelijk en netjes uitziet. De hooge Lindeboomen van wederzijden geven hier eene aangename ſchaduw; en de huizen hebben een welvarend voorkomen. Ik moet dien man eens aanſpreken, die daar over zijn deur ligt; het ſchijnt al een oude paai te zijn. Zoo Vader! al zoo vroeg op.

HUISMAN.

Ja voor ſteêlui is het vroeg, maar voor mijn en mijns gelijken niet. Ik ben nu drie en tachtig jaren oud, en de tijd heugt me niet, dat ik de zon niet heb zien opgaan. Maar 's avonds ben ik ook met de kippen op ſtok.

ALIDA.

Je woont hier wel plaiſierig, Vader! Zoo digt bij de kerk... Ik vind, dat 'er die dan maar lief uit ziet, en zoo een net torentje, dat lijkt nog niet heel oud te wezen.

DE HUISMAN.

Dat geloof ik wel; het mogt mijn vader nog heugen, dat het weêr in den ouden toren ſloeg, ik geloof dat het in het jaar twee van de vorige Eeuw was: de ſpits en de klokken kwamen allemaal naar beneden toe. Het kerkje is dan van binnen maar heel proper, 'er is een orgel in, dat een zoet geluid heeft.

OOSTENBURG.

Weetje ook, Huisman, want je lijkt nog al liefhebberij te hebben, of hier ook eenige oudheden zijn.

DE HUISMAN.

Neen, mijn Heer! dat goedje raakt al zoo van tijd tot tijd weg. 'Er plagten zoo om en aan het jaar 1742 nog oude muren van de kerk, die de Spanjaards geruweneerd hadden, te ſtaan,

staan, maar die zijn toen ook afgebroken geworden, tot de hoogte van de borstwering; en toen netjes aangemetseld, om tot den muur van het kerkhof te gebruiken. Ik heb wel hooren zeggen; maar mijn memorie begint al zoo wat te haperen, dat 'er voor dezen aan de regterzijde van de kerk een kapel zou geſtaan hebben. En die plek dient nog voor de Heeren van WASSENAAR en DUIVENVOORDE tot een begraafplaats.

OOSTENBURG.

Ik meen, dat hier ook een uitſtekende Paardenmarkt is, vader!

DE HUISMAN.

Weinige Paardenmarkten zijn 'er zoo, en die is van onheugelijke tijden reeds in naam geweest. Ja men heeft mij wel verteld, dat de Voorſchotenſche Paardenmarkt zoo beroemd was, dat men op die paardenmarkt den vervaltijd van jaarlijkſche erfrenten bepaalde.

VAN DER GOES.

Hebt gij nog meer te vragen, OOSTENBURG! anders willen mijne paarden liefst voort...

OOSTENBURG.

Ik zal niets meêr doen, dan den ouden man een goeden morgen en gezondheid wenſchen.

De oude greep zijne ſlaapmuts van het hooſd, en op zijn vaderlandſchen kop vertoonden zich nog eenige weinige zilveren lokken: VAN DER GOES legde de zweep over de paarden, en in weinige oogenblikken was het gezelſchap door Voorſchoten.

OOSTENBURG vervolgde, toen men weder van de ſteenen van het dorp was, die allen geſprek onmogelijk maakten: Indien gij niet zoo gejaagd had, VAN DER GOES, zou ik den ouden man, die een hupsch kerel ſcheen, nog meer gevraagd hebben.

VAN DER GOES.

Ja! ik wist wel, dat gij nog meer pijlen op uw koker had, want de Heeren *Antiquarii* zijn nooit uitgevraagd. Ik was bang, of gij misſchien den ouden vriend zou gevraagd hebben, of Voorſchoten mogelijk zoo heette van *voor* het *forum geſchoten*, om dat toch ve-

velen met nog al wat grond Voorburg tot het *Forum Hadriani* willen maken. Gij begrijpt, Dames! als OOSTENBURG daaraan geraakt was, dan zou ik nog wel een half uurtje hebben kunnen ſtil houden.

OOSTENBURG.

Ik zou de man juist die vraag niet gedaan hebben, maar ja! zoo ik de zweep niet in uwe handen van ongeduld had zien trillen, zou ik hem nog wel wat hebben willen vragen over het ſlot ter Lips, daarna Wijngaarden geheeten, omtrent het midden der vorige Eeuw (1743) geſloopt; en het huis Rozenburg dat zooveel in de Hoekſche en Kabbeljaauwſche tijden heeft te lijden gehad.

WAASDORP.

Daar was het, dat men het ſtormtuig Blijde geheeten, vergeefs gebruikte, en geen wonder, want de muren bevond men naderhand zes Rhijnlandſche voeten dik...

OOSTENBURG.

Ik zou dan nog gevraagd hebben naar het Huis ter Horst.

VAN DER GOES.

Nu, nu, gij zoudt, gij zoudt.. misschien, zoo de oude man, die ook niet van de stilzwijgendste scheen, u had willen blijven beantwoorden, een heel gedeelte van den morgen verpraat hebben... en men zal het dus mij te danken hebben, zoo wij dezen dag ons oogmerk ten uitvoer brengen.

*

III.

VOORBURG.

Naauwelijks was men eenige roeden voortgereden, of OOSTENBURG vatte weder het geſprek op; zeggende: Ik voor mij ſtel veel belang in het lot mijner voorvaderen, en wat mijn vaderland bejegend is; en daarom mag ik zoo gaarne de oudheden zien, of over de weinige ſpreken, die nog hier en daar gevonden worden. Zoo, bij voorbeeld herinner ik mij, daar ik van verre, rechts af, het dorp Wasſenaar leggen zie, aan de Heeren van dien naam, wordende de WASSENAAREN voor het oudſte der Hollandſche geſlachten gehouden. Immers was het het gemeen zeggen in Holland:

WASSENAAR *het oudſte*,

BREDERODE *het edelſte*,

EGMOND *het rijkſte*.

En ik verzeker u, dat die Heeren VAN WASSENAAR van vrij wat beteekenis waren.

WAASDORP.

Althans uit het opſchrift van den Leydſchen Burgt bleek, hoe zij Burgtgraven plagten te zijn.

OOSTENBURG.

Zij plagten zelf een' tol op den Rhijn te hebben, en hoe veel heeft men gepraat en ook gebeuzeld over den naamoorſprong van die Heeren. En men is het zoo na eens geworden, dat ſommigen WASSENAAR afleiden van WASSERHEEREN, en dat zij het bevel voerden en te zeggen hadden over een gedeelte waters; en anderen van een woord Waſnar, dat zoo veel in de oude taal als een Boschaadje beteekent.

VAN DER GOES.

Dat is juist, het geen mij in de oudheidkundige oefeningen tegenſtaat. Tegen eene ontdekvan belang en nut heeft men misſchien vijftig zulke onzekerheden en niets beteekenende zaken... en men eindigt met een misſchien...

WASSENAAR.

Ik bemoei mij, ſchoon ik de naam van WASSENAAR draag, ook nog liever met het tegenwoordige, omdat men daar mede over het algemeen meer te ſtellen heeft. Zoo ſtel ik 'er nog meer belang in, om zoo veel mogelijk te weten, waar men zich bevindt, en hoe die plaatſen genaamd zijn.

DINA.

Wel nu mijn Heer! waar zijn wij dan nu, daar gij u daarop meer bijzonder ſchijnt toe te leggen.

WASSENAAR.

Lieve Juffrouw! wij zijn thans in een ſtreek die Veur of Voor genoemd wordt. — Onder deze ſtreek, die eene Heerlijkheid is, is de Noordzij van den Leydſchen Dam gelegen; dat gedeelte, waarop het Regthuis ſtaat, en die Herberg ligt, welke het Eiland genoemd wordt.

CHRISTINA.

Komen wij niet op den Leydſchen Dam?

WASSENAAR.

o Neen! Mejuffrouw, wij laten den Dam

aan onze linkerhand liggen, althans, zoo ik het oogmerk wel begrepen heb.

ALIDA.

O Dien Leydſchen Dam vind ik een plaatsje, dat eene alleraangenaamſte ligging heeft. In welk eene fraaije bogt ſtaan daar de huizen, die een welvarend voorkomen hebben, en, welk een ſchoone vertooning maakt de nog niet oude koepelkerk, terwijl de gedurige doortogt van alles, wat den Meer misvarende, te water van Noord- naar Zuidholland trekt, eene groote levendigheid aan alles bijzet.

DINA.

't Is zoo, DAATJE! als men in een der Logementen gezeten is, heeft men geſtadig eene levendige ſchilderij voor zich, en men ziet allerhande gedaanten, allerhande voorwerpen.

WASSENAAR.

't Zou daar wel eene goede plaats zijn om de zwaarmoedigheid te verzetten, die toch door niets beters, dan door de groote verſcheidenheid van voorwerpen, die den geest van het punt, waarop dezelve zich vastgehecht heeft, afleidt, genezen wordt.

CHRIS-

CHRISTINA.

Ik heb het geluk niet van u van nabij te kennen, maar ik geloof toch niet, dat het u dan noodzakelijk zijn zal, om uw verblijf op den Leydſchen Dam om die reden te nemen. . . . .

WASSENAAR (DINA veel beteekenend aanziende.)

Ik heb toch wel degelijk ook mijne donkere dagen en duistere vlagen; maar, wanneer men in gezelſchap is, dan geloof ik, dat men met zijne luim moet handelen, gelijk de meeste menſchen met hunne kleederen doen. . . . Immers men trekt, als men zijne goede vrienden gaat bezoeken, een praai, ten minſte een goed kleed aan, dat geeft toch eene zekere ſoort van aanbeveling, en waarom zou men dan ook niet in gezelſchap, zoo veel mogelijk, al heeft men het hoofd vol zwarigheden en het hart vol zorgen, zijn' geest in zulk eene aangename plooi brengen, dat men ten minſte niet ondragelijk in hetzelve is.

VAN DER GOES.

Met vier woorden zouden de Franſchen dat

aandacht van alle vreemdelingen tot zich trekken.

ALIDA.

Immers was gisteren de afspraak, om te Voorburg te ontbijten. . . . 't Is nog vroeg, ik twijfel, of men daar nog wel bij de hand zal wezen.

VAN DER GOES.

Zijt niet ongerust; ik heb gisteren geschreven, en ik twijfel geen oogenblik of men zal mijn verzoek wel in acht genomen hebben. . . .

Na nog een weinig rijdens sloeg men links af en men reed een hek van een Logement binnen, dat veel overeenkomst heeft met de Hofsteden aan de Vliet, in zulk eene menigte voor handen. FLIPJE, vlug achter afgesprongen en de paarden voortuitgeloopen om aan te bellen, stondt nu voor de paarden, en twee bedienden in pantalons van geel nankings en met reine witte kousen aan, schooten toe om het krat van de kiereboe los te maaken. . . OOSTENBURG trad onmiddelijk vooruit en leidde de bevallige DINA naar beneden, terwijl WAASDORP ALIDA

en

en WASSENAAR CHRISTINA dezen dienst bewees. Welkom te Voorburg! klonk uit aller mond en WASSENAAR kuste CHRISTINA en ALIDA welkom, met het oogmerk, dat ook DINA hem deze kleine gunst niet weigeren zou. Hij vertoefde wel is waar eenige oogenblikken langer bij de laatste, dan bij de eersten, en wist door een teeder verzoek van verschooning voor zijne vrijpostigheid, het weldra zoo ver te brengen, dat het kreukje van misnoegen, dat DINA's gelaat geplooid had, sedert dat hij zoo onverwachts de kireboe was opgeklommen, geheel verdween. Nu stapte men den ruimen koepel aan de Vliet gelegen binnen, daar vertoonde zich een tafel, aangerigt met een treffelijk ontbijt. . . . Halverwege van dezelve lag een helder wit kleed van damast, binnen dit gemeenebest geweven, zoo keurig, dat het den disch der aanzienlijksten versieren zou. Daarop stond een stapel zuiver wit roomkleurde borden, in het naburig Delft gebakken, en daarnevens waren twee schalen van dezelfde kleur vol opeengestapelde broodjes, van onderscheide soort, aanlokkelijk door de zuivere witheid van de tarwe, en de aangenaame balsemachtige geur, die uit dezelve oprees, daar alles nog maar weinige

oogenblikken uit den oven geweest was. — In het midden ſtond een platter ſchotel met fijner gebak, terwijl aan wederzijde een kop verſche Delftſche grasboter, door zijn goudgele kleur, de reeds hongerige gasten toelagchte en de brokken zoete melkſche en Leydſche kaas een aangename prikkeling aan het gehemelte beloofden. Een keurig theeſervies uit de Loosdrechtſche fabriek ſtond aan de eene en een koffijſervies uit de fabriek aan den Amſtel ter andere zijde. „ De dag ſtelt zich ſchoon in, zeide ALIDA grimlagchende, toen zij het geheel had overgekeken. Wij zullen werk hebben om het zoo uit te houden. VAN DER GOES heeft eer van zijn beſtelling." . . . En zonder veel pligtplegingen vielen nu de jonge lieden aan het uitlokkende ontbijt. Terwijl de Juffers naar de verſchillende ſmaken of verkiezing koffij, die de beste mochakoffij tartte, of thee, die een' aangenaamen geur verſpreidde, ſchonken, kwam de beleefde Kasteleinesſe binnen, die vergiffenis verzocht, dat haar man het gezelſchap niet had opgewacht, daar hij reeds ten vier uren naar Amſterdam was uitgereden, tevens daar zij door een partij, die gister avond wat laat geduurd had

had, een oogenblikje te laat was opgeſtaan, haar genoegen betuigende, dat hare dienstboden alles tamelijk wel in orde ſcheenen gebragt te hebben.... Zeg mij eens, zeide OOSTENBURG, ik heb mijn oog op het fraaije theeſervies en bijzonder op de onderſcheide afbeeldingen, die op dezelve gevonden worden; Zeker komen zij naar het leven; het ſchijnen Buitenplaatſen. . . . Wel geraden of wel gezien; Mijn Heer! zeide de Kasteleines. 't Is zoo eene aardigheid van mijn man. Hij heeft twaalf teekeningjes van de fraaiſte Gezigten hier om en aan Voorburg laten maken. . . . Daar hebt gij bij voorbeeld het Huis te Binkhorst — dit is klein Matenes; — hier hebt gij het Loo — dit is Duiveſtein — en dit verbeeldt Leeuweſtijn. . . .

WAASDORP.

Ha! hier hebt gij Hofwijk. . . .

ALIDA.

Kent gij dat zoo bijzonder, WAASDORP!

WAASDORP.

Het is de Hofſtede, weleer door CONSTAN-

STANTYN HUYGENS bezeten, en die hij zoo geestig bezongen heeft.

Nu kreeg het gezelschap, nadat men zich aan het aangenaam ontbijt versterkt had, lust het voortreffelijk Voorburg te beschouwen, een dorp van hooge oudheid, zoo zelfs, dat men het met regt voor de Marktplaats of het Geregtshof van ÆLIUS HADRIANUS (*Forum Hadriani*) houden mag, daar zulks in den naamklank dat zelf bewaard gebleven is. Zeker is het, dat hier een groote Burgt in oude tijden gelegen heeft, die verscheiden morgen lands moet beslagen hebben. Gedenksteenen met Latijnsche opschriften en Penningen, aldaar gevonden, getuigen ook van de aloudheid dezer plaats. — Het gezelschap bezigtigde ook de Kerk, een groot gebouw, met verscheide kapellen, en door een kerkhof omringd, dat van een muur omgeven is. Ook beschouwde men met genoegen den toren, niet alleen uitmuntende door zijne hoogte, maar ook door de leijen spits, die zoo fijn en dun toeloopt, dat zij bijna in schoonheid kan wedijveren met den fraaijen toren van Voorhout, die dat dorp beroemd maakt. Ook ontglipte aan de aandacht van het gezelschap de Fransche Kerk

niet, welke de eenige is die op een dorp in Holland gevonden wordt. Nu wandelde men zachtkens terug naar het Logement, waar FLIPJE gezorgd had, dat de paarden weder ingeſpannen waren. Men bewonderde nogmaals de netheid en uitgebreidheid van dit dorp, en klom, daarover en over het onthaal wel voldaan, waarom VAN DER GOES bij herhaling was toegejuicht, de Kiereboe weder op, en reed met algemeene overeenſtemming naar den Bezuidenhoutſchen weg, om langs denzelven in het Haagſche Bosch te komen.

IV.

HET HAAGSCHE BOSCH.

Men reed nu met groote ſnelheid de laan, die van Voorburg op den Bezuidenhoutſchen weg loopt, en verhaalde onderwijl elkander allerhande aangenaamheden, van het bekoorlijk 's Gravenhage, dat zich in het verſchiet vertoonde. Deze prezen hetzelve om zijne fraaije ligging en uitmuntend ruime pleinen; het luſtige Voorhout, de luchtige Vijverberg werden niet vergeten. — Deze verhieven den lof van de trotſche Gebouwen en Vorſtelijke Hoven, die in denzelven gevonden worden. Het deftige Hof, het ſierlijke Huis van Prins MAURITS, het Oude Hof met den daarbij gelegen vermakelijken Tuin werden om ſtrijd geprezen. Een ander verhief den Haag, als het middenpunt der hoofſche beſchaafdheid en verfijnde zeden. In 't kort ieder had wat tot lof van dit wijdberoemde Vlek in te brengen, tot dat het geſprek werd

afgebroken door het gerammel van den wagen op den Bezuidenhoutſchen weg. — men was overeengekomen, den Haag ditmaal niet aan te doen; maar alleen het geheele Bosch in de lengte door te rijden; dus ſloeg men den Bezuidenhoutſchen weg af en den Boschkant langs. Zeer vermaakte in de Koekamp het gezigt der ſnelle reeën, daar in een zoo uitgeſtrekt perk opgeſloten, dat zij naauwelijks het gemis hunner vrijheid beſpeuren. Overſchoon bovenal vertoonde zich bij den zoo helderen dag het ſtatige en oude Bosch. Schoon nu niet langer door het geluid van den ſtraatweg gehinderd, zweeg nog het gezelſchap, als het ware, om op den adem te komen, en uit hoofde van de verrukking, die allen gevoelden door het ſtreelend en eerbied inboezemend gezigt van het eerwaardig Bosch. Hoe voortreffelijk, zeide eindelijk OOSTENBURG, hoe voortreffelijk vertoont zich dit grootsch overblijffel van die menigvuldige Bosſchen, welke voorheen onzen vaderlandſchen grond plagten te beſlaan. Zie welke hemelhooge Eiken, en welke uitſtekend ſraaije Beukenboomen vertoonen zich hier onder elkander gemengd.

WAASDORP.

o Hoe heerlijk geſchikt is dit Bosch, om den geest bot te vieren in verheven beſpiegelingen. Een mijner vrienden heeft in dit Bosch een gedicht vervaardigd ter gedachtenis van OLDENBARNEVELD. Ik zal beproeven of ik het mij te binnen kan brengen — ja! het komt op dezen zin neder:

Onder 't loof der ſtatige Eiken,
Die hunne armen wolkwaards reiken,
Smaak ik verr' van Staatsgewoel,
In hun ſchaduw digt en koel,
Langzaam peinzend voortgetreden,
Stille rust en zaligheden.
'k Staar, o Bosch! u ernſtig aan.
Eeuwen zaagt gij ondergaan.
Wat geſlachten niet verſchijnen,
Wat al ſtammen weêr verdwijnen,
Allen ſchonkt gij, nieuw van jeugd,
Schaduw, koelte, rust en vreugd.
Ja uw oogbekorend lommer
Schenkt verpoozing aan den kommer
Van den Staatsman, die gevoelt
't Harde van het Eergeſtoelt'
Op een bank van mos gezeten
Doet gij hem die ſmart vergeten.

Daar vergeet hij angst en pijn,
En gevoelt zich mensch te zijn. —
Grijze ſtam, die zoo veel jaren
Wentelende heen zaagt varen,
Jaren van verdriet en vreugd;
Wierpt gij, in uw vroege jeugd,
BARNEVELD, dien roem der wijsheid,
Koelte en ſchaduw op zijn grijsheid,
Schaduw op dat achtbaar hoofd;
Door de ſtaatszorg afgeſloofd? —
Doch de lucht hult zich met wolken;
Donderſlagen zijn de tolken
Van het onweêr, dat 'er daagt
Door een ſtormwind voortgejaagd.
Grijze Stam! op zijn genaken
Hoor 'k uw dikſte takken kraken. —
't Onweer loeit vast meêr en meêr!
Grijze Stam! uw top ſtort neêr.
Hoor nu ſtorm en donder zwijgen;
Zie de boomen om u nijgen
Hunne takken, als ontzet,
Dat de ſtorm uw kruin verplet. —
Zoo viel BARNEVELD 's Lands Raadsman,
Hollands grijze en achtbre Staatsman,
Toen het zwaard van 't woedend Hof
In zijn ſtrot 's Volks hartaêr trof.

Maar

Maar als martelaar geſtorven
Heeft hij martlaars loon verworven;
's Grijsaarts bloed, hoe fel gehaat,
Vloeide op 't heilig Vrijheidszaad,
Dat, hoe Heerschzucht zich moog belgen,
Eeuw noch Onheil uit zal delgen,
En, tot Neêrlands jongſten ſtond,
Wortel ſchiet in Bato's grond.

WASSENAAR.

Ik laat de ſtaatkundige beſpiegelingen vrij aan u en anderen over. Wij zijn hier niet verre van de plaats meer, welke bekend ſtaat onder den naam van Jacoba's Prieel. Hier zal die zoo aandoenlijke en teedergevoelige Vorstin met haren beminden BORSELEN dikwerf gewandeld hebben, en misſchien heeft zij hem onder de ſchaduw van dezen zelfden boom eenen liefde toegezworen, die zij zoo plegtig bevestigde, als zeldzaam eenige vrouw, door den afſtand namelijk van haren rang en hooge waardigheden.

DINA.

Nu de Dichters hebben JACOBA ook niet vergeten te vergoden.

OOSTENBURG.

Niet alleen hare liefde, maar hare lotgevallen hebben de aandacht van allen tot zich getrokken. In een kort leven heeft zij immers allerhande verwisselingen ondergaan. Aan den Dauphyn van Frankrijk was zij, nog geen veertien jaren oud zijnde, uitgehuwelijkt; drie jaren daarna reeds weduw geworden zijnde, hertrouwde zij met den Hertog van Brabant. Hoevele onheilen berokkende haar toen haar Oom JAN VAN BEIJEREN. Hertrouwd met HUMFRIJ VAN GLOCHESTER, zag zij zich door dezen onondankbaar verlaten. Hoe veel ramp en tegenspoed had zij toen uit te staan. Zij vond zich zelf genoodzaakt in mannengewaad den kerker te Gent, waarin haar de Hertog van Bourgondien opgesloten had, te ontvluchten. Met welk een drift en hevigheid bestreed zij toen aan het hoofd der Hoekschen, zelf aan het spits van haare benden, de magt van haaren vervolger. Eindelijk verzachtte de liefde van den bevalligen en beleefden VAN BORSELEN wel eenigermate hare rampen, maar kwam haar echter op al haar rang en waardigheden te staan; en zij die eenmaal geschikt scheen

om de kroon van Frankrijk te dragen, die dadelijk Gravin van Holland was, ſtierf in den jeugdigen ouderdom van vijf en dertig jaren, alleen het ambt van Houvesterin behouden hebbende.

ALIDA.

Nooit hoor ik haar lot, of ik ben aangedaan. . . .

CHRISTINA.

En vooral wanneer men dat herdenkt op eene plaats, waar men zich kan voorſtellen, dat zich die ongelukkige meermaal bevonden heeft, en nog meer wanneer die plaats zoo ſomber is als het Bosch ter dezer plaatſe.. Maar hoe fraai is het hier bovenal door de oneffenheden, en natuurlijke ongeregeldheden. 't Is als of de boomen hier zoo maar in het wild zijn opgeſchoten. Ik geloof, dat er de konst niet veel aan gedaan heeft. Jammer zou het zijn, indien 'er in dit Bosch ooit zwaar gehakt werd...

OOSTENBURG.

Daar is kleine zwarigheid voor, want het is ten allen tijde, zelfs door vijanden

ontzien geworden. Zelfs toen de Spanjaarden in den Haag gelegerd waren, lieten zij het beſchadigen van het bosch, bij trommelſlag, tot tweemalen toe op lijfſtraffe verbieden — En in de veertiende Eeuw (1576.) nadat het veel door een zwaren ſtorm geleden had, liep het wel groot gevaar, om geheel gehakt te worden, om door deszelfs opbrengst het land in zijnen grooten nood aan penningen te helpen; maar de onderhoorigen aan den Hove en de Regering van den Haag kochten dit af, en voorkwamen hierdoor den ondergang van een Bosch, dat niet alleen een ſieraad van den Haag, maar van het geheele Vaderland uitmaakt.

VAN DER GOES.

Wij zullen welhaast dit geroemde Bosch ten einde zijn, daar wij ons zoo nabij het Huis in 't Bosch bevinden.

WAASDORP.

Ik kan 'er niet afſcheiden, zonder nog eens ter deeg in het ronde gezien te hebben. Ziet eens, welke ſchakeringen van onderſcheiden licht en donker, die de afwisſelende digtheid of dunheid van het loof der boomen veroorzaakt, terwijl zich hier de ſtilte van de

de grootſte bosſchen met de veiligheid eener bevolkte ſtad vereenigt.

OOSTENBURG.

Daar vertoont zich reeds het Huis in 't Bosch, ook wel de Oranjezaal geheeten, door FREDRIK HENDRIK voor zijne Gemalinne AMALIA VAN SOLMS geſticht, welke in rouwgewaad over dien verdienstelijken en beminnelijken Vorst, nog in het gewelf van den koepel der groote zaal zich vertoont.

DINA.

Jammer is het, dat wij dat uitnemend gebouw niet kunnen bezigtigen, ik heb 'er altijd met veel lof van hooren ſpreeken. Kunt gij het ons niet vergoeden, OOSTENBURG, met 'er ons iets van te zeggen?

OOSTENBURG.

Zeer gaarne zou ik dit pogen, maar de ſchoonheid van het gebouw is te groot, dan dat ik hopen zou eenigzins door woorden daarvan een denkbeeld naar waarde te kunnen geven. De groote Zaal, die regt over den ingang van het Voorhuis is, veroorzaakt, bij deszelfs intrede

eene

eene verrukking, door het overheerlijk ſchilderwerk, waarmede het aan alle kanten bedekt is. Men heeft zelfs een geheele poos noodig, eer men zich zoodanig herſtelt, dat men op de ſchoonheden der bijzondere deelen het oog bedaardelijk kan vestigen. Verbeeld u eene achtkante Zaal van eene zeer groote ruimte, die de gantſche diepte van het Huis beſlaat, dat gij daar zoo even, in het voorbijrijden gezien hebt, immers deze moet van vrij veel beteekenis zijn. Koepelswijze loopt deze zaal naar boven toe, waardoor ook het licht in een vrij groote mate valt. In den koepel zelven is een galerij, waar Muzijkanten kunnen geplaatst worden. Alles is van boven tot beneden beſchilderd. Aan de eene zijde vertoont zich de Glorie van Prins FREDERIK HENDRIK op een zegewagen, getrokken door witte paarden, uitmuntend door den wijdberoemden JORDAAN geſchilderd. In die ſchilderij, welke zoo groot is, dat zij een aanzienlijk gedeelte der eene zijde beſlaat, is alles geest en leven. En niet minder beroemd is de VULKAAN van RUBBENS, daar hij, met de Cijclopen bezig is, in tegenwoordigheid van THETIS, de wapens van ACHILLES te ſmeden, welk

ſtuk

ſtuk gelijk geſteld wordt door kenners, met het beroemde Altaarſtuk van dienzelfden meester te Antwerpen, dat thans te Parijs in het Muſeum gevonden wordt. —

Ja, zeide WAASDORP, hoor hoe BERKHEY van die twee ſchilderſtukken gewaagt, als hij wegens 's Gravenhage zegt:

Hier ook in 't groenend woud,
Tuſchen 't loverdak der boomen;
Waar zich Filomeel onthoudt,
Vischjes dartlen in de ſtroomen
Van uw Vijver, Beekje of Vliet,
Dat al bruiſchend nederſchiet;
Hier is 't prachtigst der Gebouwen,
D' aandacht van den Vreemdling waard;
Hoe de deugdzaamſte der Vrouwen
FRED'RIKS glorie deed aanſchouwen,
Zoo als hij ten Hemel vaart.
Dat MARIA's Kruiskerk boog
Op *Antwerpens* Altaarſtukken;
Hier ziet men het keurigst oog
Door haar RUBBENS kunst verrukken,
Als VULKAAN, de Blikſemſmit,
Wijl hem blanke THETIS bid,
Forsch geſpierd en ſterk van leden,
Zijnen ijzeren moker ſlaat,
Om ACHILLES ſchild te ſmeden.

V.

'T HUIS TEN DIJL.

Aangenaam was nog voor een korte poos de ſchaduw van het geboomte, na dat men reeds de ſluitboom van het Bosch was doorgereden, maar nu begon weldra de Zon onverhinderd hare ſtralen neder te werpen en de paarden, die dus lang, moedig als leeuwen, het rijtuig voortgetrokken hadden, begonnen met langzamer ſtappen voorttegaan. De eerſte oogenblikken van deze ſtilte waren echter niet geheel onaangenaam, daar het licht van de zon bevallig gebroken werd, nu elk der ſchoonen hare netgewerkte paraſols uitſpreidde, en deze zonneſchermen zelfs in fraaiheid ſchenen te wedijveren. ALIDA had een eenvoudig, van bruine zijde, waar van de zindelijke witte franje bevallig afhing — CHRISTINA een van paarſchen taf, *Paraſol Feston* geheeten, van binnen met dunnen witten taf gevoêrd, aan een fraaijen gedraaiden ſtok, en de

de rand van gevlochten en veelkleurige franje — terwijl DINA haar zonneſcherm uit een koker te voorſchijn bragt, die zij tevens tot een waaijer ſcheen te kunnen gebruiken, zeer veel gelijkende naar die, met welke onze overgrootmoeders in de ſchilderijën en platen afgebeeld worden; hij beſtond uit fraaije cartonne bladeren, waarvan ſommigen met zonnebloemen kunſtig geſchilderd. Deze zachte ſchaduwen verminderden de ſchoonheden der drie Hollandſche bevalligheden niet, maar verſpreidden alleen eene flaauwe tint, die noch het zachte blond noch het levendige bruin, iets van hunne oorſpronkelijke ſchoonheden beroofde.

ALIDA intusſchen aangezocht zijnde, om te zingen, was niet weigerig, maar zong een liedje, dat WASSENAAR haar gaf, van den volgenden inhoud:

Griekenland, uw trotschheid wane
Dat de Maangodin DIANE
Latmus top alleen betrad;
Waan in uwen hoogmoed verder
Dat ze alleen een Griekſchen Herder
Tot haar teedren minnaar had.

Zwe-

Zwevende over deze kruinen,
Van de Wasſenaarſche duinen,
Sloeg ze, eer WASSENAAR 'er was,
De oogen minnelijk en teeder
Op een ſchoonen jongling neder,
Rustend in het ſpichtig gras.

JULIUS, CIVILIS broeder,
Telg van een Romeinſche moeder
Bij een edlen Batavier,
Lag daar op 't lazuren wapen,
Rood van 's vijands bloed, te ſlapen,
JULIUS, zoo ſchoon als fier.

Stilte heerschte op' veld en water.
Takgeruisch, noch golfgeklater
Stoorde 't ſtille van den nacht,
Toen DIAAN op haren wagen
Aan de kim hier op kwam dagen
Met haar zachte zilv'ren pracht.

Drijvend langs de blaauwe boogen
Sloeg ze op JULIUS hare oogen,
En held JULIUS verwon
Slapende DIAAN. — De ſchoonheid,
Die hij ſlapende ten toon ſpreidt,
Schept hem tot ENDYMION.

Naderende aan BATO's kusten
Steeg DIAAN, vol teedre lusten,
Van haar' ſtillen wagen af.
Geen ontwaken deed haar vreezen;
Daar ze 's jonglings gloeijend wezen
't Maagdlijk eerbaar kusje gaf.

Doch haar zachte mond genaakte
Naauw zijn kaak, of hij ontwaakte;
En daar 't hart in wellust zwemt,
Op 't gezigt der hemelſchoone,
(Want DIANE ſcheen DIONE)
Houdt hij haar in d'arm geklemd.

JULIUS, zoo zegt ze in 't ende,
Daar zij de oogen opwaards wendde
Naar geſpan en hemelkar;
JULIUS! wij moeten ſcheiden;
Zie mijn kar, mijn roſſen beiden,
Ginds rijst reeds de morgenſtar.

Zoo ontwikkelt zich DIANE
Uit de omhelzing. — Met een traane
Nog in de oogen, werpt ze een kus,
Vriendlijk lonkend, naar beneden,
Groetend, traag omhoog gereden,
Dus haar' lieven JULIUS:

„ JULIUS, voor 't ſtaal geſchapen,
Eeuwig pronke uw ſchild en wapen
Met een blijk van mijne min.
't Nageſlacht moge eeuwig ſtaren
Op den glans der WASSENAREN,
Op de gunst der Maangodin."

„ Ja dat Manen wasſend rijzen,
Om mijn liefde te bewijzen,
Op het ſchild van WASSENAAR:
Dat die glanſen nimmer kwijnen,
Maar met gouden luister ſchijnen
Op des Rhijnſtrooms zilvren Baar."

JULIUS, zag diep bewogen,
Daar verrukking blonk uit de oogen,
't Schild met hemelglans beſtraald;
Zag twee breede gouden Baren
En zes zilv'ren Wasſenaren
Op 't lazuur en rood gemaald.

„ Rijs, rijs opwaards, Hemelſchoone,"
Zuchtte JULIUS: „ Steeds toone
Zich uw gunst aan ons Geſlacht:
Nimmer zij door u geleden,
Dat hier ooit een Maagd de beden
Van een WASSENAAR veracht." (*)

Al-

(*) Voor eenigen zal dit ſtukje misſchien iets duis-

ters

Allen juichten behalve DINA, in wier beminnelijk gelaat echter geen preutsch trekje ontſtond, maar die zich geliet, als of zij de zinſpeling op haar en den naam van DIANA gemaakt, niet bemerkte.

Terwijl men nu de zoogenaamde Zandzee naderde, viel natuurlijk het geſprek op den aan te leggen Straatweg, en men voorſpelde elkander, dat deeze onderneming, geheel tot ſtand gebragt, al het vervelende, aan de reis van den Haag naar Amſterdam, met rijtuig, anders bij de minſte droogte gehecht, zou doen verdwijnen; terwijl VAN DER GOES, om de felſte hitte van den zonneſchijn te vermijden, aangename, ſchoon naauwe en beſchaduwde, maar kronkelende zijlaantjes ver-

ters hebben; maar dat duister zal waarſchijnlijk ſpoedig verdwijnen, wanneer zij zich de fabelgeſchiedenis van DIANA's verliefdheid op den Herder ENDIJMION erinneren — hoe, volgens ſommigen, de Familie van WASSENAAR vermeent af te ſtammen van JULIUS, de broeder van CLAUDIUS CIVILIS — en hoe die Familie zes zilveren wasſende Manen op een rood en een zilveren baar op een blaauw veld in haar wapen voert.

verkoos, waar nog de zomerzon den grond niet van vochtigheid beroofd had. Hier begonnen de moedige rossen weder hun ouden draf, en men bereikte weldra het zoo welgelegen Bakkershagen, en reed, beschaduwd door de steil gewassen boomen, voorbij het aloude Raaphorst.

Deze Hofstede, zeide OOSTENBURG, is al sedert vele eeuwen beroemd. Ongetwijfeld, volgens de stelling van velen, het oud Ridderlijk Stamhuis van het geslacht RAAPHORST; thans geheel uitgestorven, daar de wapens, na den dood van HENDRIK VAN RAAPHORST, te Wassenaar met hem, naar het toenmalig gebruik, begraven zijn.

VAN DER GOES, die de oudheidkundige aanmerking van OOSTENBURG hoorde, kon niet nalaten te zeggen: Is het geslacht der Heeren VAN RAAPHORST uitgestorven, de tegenwoordige bezitter dier Hofstede, heeft zich in meer dan een opzigt aan het Vaderland verdienstelijk gemaakt.

Ja, zeide WASSENAAR, ik weet wat gij

gij bedoelt — Gij hebt zeker het oog, op zijne zoo onvermoeide en veeljarige werkzaamheden, om het ras der inlandſche ſchapen te verbeteren, door die met het Spaanſche te vermengen. Uitmuntend ſlaagt hij in zijne pogingen; en hoevelen zijn hem in die zoo lofwaardige verbetering van onze inlandſche wolle nagevolgd... Ziet, deze rok, deze pantalon zijn gereed van inlandſche verfijnde wolle, en ſchoon dezelve juist niet van de ſchapen van Raaphorst gemaakt zijn, maar van wolle, in de nabijheid van Haarlem gewonnen, mag dit aangemerkt worden, als afkomſtig van dezelfde vaderlandlievende geestdrift.

Nu bewonderden allen de fijnheid en keurigheid van het laken der inlandſche wolle, en ALIDA kon niet nalaten van er bij te voegen: Mijn vader ſpreekt dagelijks, dat wij allen verpligt zijn ons van inlandſche ſtoffe tot onze kleederen en huisraad te bedienen, en ſchoon Moeder en ik hem altijd tegenwerpen, dat vele inlandſche goederen te grof zijn, zal ik in het vervolg wat voorzigtiger zijn, als ik bedenk, dat 'er zulke

heerlijke lakens uit inlandsche wol bereid worden.

DINA.

Ja! ja! 't is meer de hand óp den mond, DAATJE! De nette patent kluwens, uit Engeland, tot ons overgebragt, die wij zoo gretig bij breien borduurwerk gebruiken, worden immers in dit Land reeds zoo uitstekend gemaakt, dat geen Nederlandsch Meisje die van de Engelschen in fijnheid onderscheiden kan.

WAASDORP.

'Er loopt wel eens meer wat inbeelding omtrent andere zaken onder... en ik geloof, dat zoo onze kunstenaars aangemoedigd werden door het vertier van hunne uitvindingen, hun geest van naijver meer en meer zou worden opgewekt. Ik althans kan niet zien, dat wij in wezenlijke uitvindingen zoo veel achter liggen bij onze schrandere buren de Engelschen, Franschen en Duitschers, daar wij zonder trotschheid, zwier of winderige opgeblazenheid ons als over onze verdiensten schamen. Ik voor mij geloof althans, dat een volk, dat mannen heeft opgeleverd, die de verrekijkers, de drukkunst, de slingeruurwerken en schaapskameelen, om nu niet van het haringkaken en andere uitvindingen te spreken, hebben

ben uitgevonden geenzins verdient met den nek aangezien, en voor onvernuftig of bot gehouden te worden.

VAN DER GOES.

Maar om weder te keeren tot den tegenwoordigen bezitter van het Huis RAAPHORST: ik bedoelde, ſchoon ik u liet uitſpreken, nog iets anders, dan zijne uitſtekende werkzaamheden, om de Vaderlandſche wol te verfijnen. Ik bedoelde iets, het welk in verband ſtaat met de plegtigheid, die wij heden hopen bij te wonen. Hij is het geweest, die als ik mij zoo mag uitdrukken, den eerſten ſchok weder gegeven heeft van het thans onder handen zijnde werk der uitwatering van Katwijk. Immers hij was het die door zijn nuttig geſchrift deswegen, de ſlapende aandacht op dit onderwerp heeft opgewekt, en zoodanig gaande gemaakt, dat weldra eene drietal perſonen, (*) door het Hoogheemraadſchap van Rhijnland benoemd werd, die terſtond het naauwkeurigst onderzoek deden omtrent het

(*) Namelijk F. W. CONRAD, A. BLANKEN JZ. en S. KROS, die den 12 Maart 1802. een rapport uitbragten, daarna met de noodige kaarten gemeen gemaakt en in folio voor rekening van Rhijnland gedrukt.

het daarſtellen van de uitwatering van Katwijk, aan welker eerſte groote Sluis, wij op heden, de eerſte ſteenen zullen zien leggen.

Zachtkens was men nu aan het Huis TEN DIJL genaderd, dat, zoo als de aangenaame vaderlandſche Schrijver HEEMSKERK, geestrijk zegt, den Hoofſchen Haag en 't wijsheidlievend Leyden van malkanderen *deilt*. Schoon de paarden, even eens als ten zijnen tijd, niet ongenegen waren om hier een oogenblik te rusten, ſchoot 'er niet eene zoo wanhebbelijke geſtalte, als hij in zijne Arkadia beſchrijft, ten voorſchijn. Neen, een jonge frisſche Brabandſche Deerne, wier bolle en ronde wangen het verre in fijnheid van de Juffers op de kiereboe, maar geenzins in gezondheid vertoonende roodheid verloren, hielp den ſtaljongen, met de hoofdſtellen der paarden zoo verre los te maken, als noodig was, om ze met het zuiver uit Duin gevloeid water te verkwikken. De Juffers verkozen op de kiereboe te blijven zitten, daar het oogmerk was om het togtje te beſpoedigen.

De manächtige bezigheid en vlugge werkzaamheid van de Brabandſche kloen, zoo als men de meid noemde, gaf een ruime gelegenheid

heid tot aardige ſpotternijen, en geeſtige vergelijkingen, waarin vooral WASSENAAR niet achterlijk was, die de fijne beſneden troniettjes der ſteedſche Juffers, niet geheel zonder eigenbelang, of bedoeling omtrent zijne teedere DINA, verre de voorkeur gaf boven de plompe en ruwe aangezigten van tegen zonneſchijn en regen geharde boerinnen. — WAASDORP was eenigzins zijn partij, en noodigde hem uit om ſtraks een aandachtig oog te ſlaan op de Noord- en Katwijkſche meisjes, die in ſchoonheid van geſtalte noch in fijnheid van wezenstrekken, voor ſteedſche Juffers behoeven te wijken.

OOSTENBURG deed een oogenblik dezen ſtrijd ophouden, toen men bij het Haagſche Schouw den nieuwen Brug overreed, door te doen opmerken, hoe deze nog onlangs gebouwd zijnde, al het onaangename en ongerijfelijke, dat zoo lang bij het overzetten met de Schouw plaats had, weggenomen was. En WAASDORP haalde, daar men den Rhijn hierover gereden was, uit de Germanicus van LUCRETIA WILHELMINA VAN MERKEN de grootſche beſchrijving van den Rhijn aan, zoo als die oudtijds de Landen van onderſcheiden volkeren be[illegible]oeide;

De ſchoone Rhijn, weleer door Romes wigchelaren
Als een der watergoôn verheerlijkt met altaren,
Welt uit twee bronnen op; en ſtort, van rots tot rots,
Twee zilvren takken neêr met klaterend geklots.
Een van die takken houdt zich kronklende in de holen
Eens bergs, dien hij ontmoet, een lange wijl verſcholen,
En als hij uittogt vindt, daalt hij al golvend neêr,
Met d'andren tak vereend, in 't ruime Acronisch meer,
't Welk 't Abnobaasch gebergt' van verre groet in 't Noorden,
En aan de zuidezij de Tigurhijnſche boorden,
Nadat de ſnelle ſtroom, deez bergzee doorgevloeid,
Zijn' loop hervat heeft, en in kracht is aangegroeid,
Stort hij zich plotsling van de rotſen onder 't bruiſen,
En 't landhoort, mijlen ver, zijn watervallen ruiſchen.
Welk een verrukking baart bij 't rijzend morgenlicht
Hier de ongelijke grond aan 's reizigers gezigt!
De ruime landſtreek ſchijnt een bare zee voor de oogen,
Zoolang 't azuur der lucht door nevlen is betogen;
Doch, als de zon, met goud en gloeijend rood gehuld,
De dampen optrekt, en 't gebergt in 't rond verguldt,
Rijst uit die ſchijnbre zee gehucht, of rots, of weiland,
En ſtreelt het oog, als waar 't een nieuwgeboren eiland.
De ſchoone Rhijn wordt in 't Helvetiſche gebied
Begroet door de Aar, die in zijn wed haar ſtroomkruik giet;
Hij ziet, wat verder, de Rauraken in hun woning.

In

In 't West en in het Oost de prachtige vertooning
Van 't Decumaatsch gebergt, en 't groot Hercinisch woud,
Daar eens de Markoman zijn ſteden had gebouwd;
En vindt vermaak van daar al kronklend voort te ſpoeijen
Tot hij zijn ſtroomwed door het Neckernat ziet groeijen.
Van hier beſchouwt de vloed, na jaren oorlogs wee,
Thans vijftig ſloten, van dit oord tot aan de zee
Langs zijnen boord geſticht, om Romes magt te ſterken,
En de onderdanigheid der Volken uit te werken.
Argentoratum rijst hier aan de ſlinkehand,
En achter deze vest al 't vruchtbaar akkerland,
Bedekt met voedzaam graan, de digtbegroeide wouden,
Waarin de wilde ſtier en 't boschzwijn zich onthouden;
Nog verder 't hoog gebergte, in 't blaauwende verſchiet;
Een weinig nederwaarts beſchouwt de grootſche vliet
De grazige oevers des Nemeets, der Vangionen
En ziet Maguntia zich aan zijn boord vertoonen,
Terwijl de blonde Mein zich met zijn ſtroomnat paart.
De ſtrijdbre Mattiak oogt hem van 't bergevaart
Des hoogen Taunus na; en groet hem onder 't vloeijen,
Totdat hij hem het land des Trevers ziet beſproeijen;
Waarna de fiere Rhijn bij 't Ubisch grondgebied
Den groenen Moezelſtroom zijn wed vergrooten ziet.
De wijngaardrank, 't ſieraad van Bachus heiligdommen,
Was nog niet ſlingrend bij de bergen opgeklommen,
Alom met hoog geboomt, dat eeuwen telt, bezet,
De Rhijnſtroom hoorde hier geen ſchorre krijgstrompet,

Sints

Sints hem Augustus, na den ramp van Varus vanen,
Ten grensperk had geſteld van Gallen en Germanen.
De breede vloed golft voords den Uzipeet voorbij,
En 't land der Tenctren, fier op ſnelle ruiterij:
Tot hij de Lippe ontvangt, waar Mars en Bructer wonen,
Hij groet, ter westzij, de Gugernen, de Eburonen;
Snelt Vetera voorbij: en ziet, van verre in 't land,
Hoe welig de IJsſel vloeit aan zijnen overkant.
Thans ſpoeit hij zijne vaart, met kronkelende zwieren,
Tot aan het eiland der beroemde Batavieren;
En eert hun woonſteê met een dubblen waterſchat,
Daar hij zijn ſtroom verdeelt, en 't Land in de armen vat;
En werpt niet, als weleer door twee beroemde monden,
Maar met den IJsſelſtroom doorDruzus gracht verbonden,
En zijlings afgeleid in Flevo's waterbaan
Zich door drie monden in Germanjes Oceaan.

ALIDA.

Ik voel wel, dat die beſchrijving fraai is, maar voor hun, welke kennis hebben van alle die oud vreemde volkeren, moet zij nog treffender zijn. Ik verſta die Dichteres veel beter, als zij de Regering van Leyden toevoert bij de opdragt van haar Treurſpel het Beleg der Stad Leyden.

Re-

Regeerders van de Stad, waardoor de Rhijnſtroom
vloeit,
Eer hij de zandige en met helm begroeide kruinen
Van Hollands ſtrand genaakt, en naar de rustplaats
ſpoeit,
Maar hij zijn loop vergeet, bij Katwijks oude duinen.

Daarna hervatte WASSENAAR het vorig onderwerp, waarin alle de Juffers deel namen, dat niet eer ophield dan toen men Valkenburg en Rhijnsburg in het oog kreeg.

V.

VALKENBURG, RHIJNSBURG, OESTGEEST.

Welke torens zie ik daar, vroeg ALIDA; want het hervat pleidooi over de ſchoonheid der ſteedſche en dorpmeisjes zullen wij niet ligt uitgemaakt zien, en waarlijk wij zijn hier partij. — Deze toren, die meest ten Zuiden ligt, is die van Valkenburg, de volgende is die van Rhijnsburg en de Noordelijkſte, waarvan de kerk zoo hoog ligt, is die van Oestgeest, antwoordde OOSTENBURG.

VAN DER GOES.

Valkenburg is ſedert vele eeuwen beroemd, om deszelfs voortreffelijke Paardenmarkt. Ik heb eens gelezen, dat 'er uit alle gewesten van Europa, tot uit Spanje zelfs, Paarden op de Valkenburgſche Markt kwamen.

OOSTENBURG.

Zeker is het, dat de meeste menſchen door het

het wonderbare best vermaakt worden. Zoo acht men het niet genoeg, dat de Valkenburgſche Paardemarkt, even als die van Voorſchoten, waarvan wij zoo even ſpraken, zoo aanzienlijk was, dat 'er zelf, de tijd van het verval der Erfrenten naar bepaald werd — zoo voortreffelijk, dat 'er eene menigte van tenten werden opgeſlagen, waarin allerhande ververſchingen werden verkocht, daar het blijkt dat in de zestiende Eeuw (1554) 'er meer dan drieduizend (3106) Paarden op een markt vertold werden, maar men ſtrekt den roem der Paardemarkt tot over geheel Europa uit. Het ſchijnt trouwens, dat men vermaak gevonden heeft, om veel te beuzelen van dit Valkenburg. Wat heeft men niet al geſchreven over den zekeren FALK, den zoon van eenen Koning EZELSKOP; maar het is te belagchelijk, om 'er uwe aandacht een oogenblik mede op te houden.

WAASDORP.

Ik meen toch dat Valkenburg, onder de zeer oude dorpen geteld wordt.

OOSTENBURG.

Opgegraven munten en ſcherven die een Ro-

Romeinſche afkomst bewijzen, doen met groud gisſen, dat hier ook een Romeinsch Kasteel of Burgt geſtaan heeft, — maar al wat men verder gaat, behoort tot gisſingen, die ſtrekken om de oudheidkunde eer belagchelijk dan eerwaardig te maken — waarom ook zekere BORSBOOM, die met zijn Broeder een ſchets van Valkenburg ontwierp, die wel aan de drukpers is overgeleverd, maar nooit algemeen verkocht geworden, met reden zegt:

Dus ziet en hoort men menigmaal
Een oud en zot Kronijkverhaal;
Dus wordt onze oudheid veel ontſluisterd,
Door malle beuzelklap verduisterd.

Ja hoor, hoe hij wat verder tot lof van zijne geboorteplaats zegt, en hiermede zouden wij van Valkenburg kunnen afſtappen:

Vermaaklijk *Valkenburg*, beſpoeld van 't *Rhijn*-kristal,
Befaamd door *Druzus* ſlot, een van zijn vijftigtal,
Men ziet uw naam en ſchild met een paar valken pralen,
Daar Jonker VALK zijn naam en glorie voor moet dalen.
Oud Graafſchap, rijk in roem, zoolang uw torentrans
Zich hief naar 't Starrendak en Febus zonneglans,

Zoo

Zoo praalt uw naam ten top; drie duizende van Paarden
En Kooplui zonder tal, die op een markt vergaarden;
't Was of heel *Neêrland* in een drom hier zamen liep,
Of dat *Saturnus* zoon van mieren menſchen ſchiep.
Laat grootſcher Dorpen u voor klein, gering, uit krijten;
De al verroestbre tijd zal nooit dien roem verſlijten.

CHRISTINA.

Misſchien weet gij ook wel het een of ander van Rhijnsburg, dat wij zoo nabij komen, en zijn torentje daar boven het geboomte uitſteekt.

OOSTENBURG.

Ik zou meenen u deerlijk te zullen vervelen, indien ik het gezelſchap maar gedeeltelijk verhaalde, wat mij van het aloude en beroemde Rhijnsburg bekend is.

DINA.

Wij weten te wel, dat gij ons niet zult vervelen, om daarvoor te vreezen, maar gij lokt mijne nieuwsgierigheid uit door den grooten overvloed van ſtof, dien gij wegens Rhijnsburg hebt. Ik ben 'er zeer dikwijls geweest, maar ik weet niet, dat ik 'er ooit iets gezien heb, dat mij aanmerkelijk voorkwam, dan eenige

brokken muur, die men ons zeide, dat de overblijffels van de Abdij waren.

OOSTENBURG.

Nu juist, die Abdij zou mij een groot gedeelte ſtof geven... maar ik zal mij vergenoegen met u alleen te zeggen, dat PETRONELLA, de Weduwe van Graaf FLORIS DEN VETTEN, de ſtichteres van die Abdij geweest is. — Niet later dan van het jaar 1133 heeft men beſcheiden, dat zij daarin Nonnen plaatſte. — Allerhande Kerkelijke vrijheden en voorregten werden door onderſcheide Pauſen aan die Abdij toegekend, en de Graven en Gravinnen beſchonken dezelve met allerhande tijdelijke voorregten, zoodat hare jaarlijkſche inkomſten, in tijden, dat het geld veel grooter waarde had, op honderd duizend guldens gerekend werden. De Abdiſſe zelve dezer Abdije, die ook den naam van Vrouwe van RHIJNSBURG voerde, was bekleed met zoo veel magt, dat zij het regt had, om vergiffenis en kwijtſcheldíng van ſtraf in lijfſtraffelijke zaken te geven. Zij noemde zich Abdiſſe door Gods Genade, zoo als alleen Mogenheden van den eerſten rang zich noemen. — Ja verbeeld u, hoe groot de eerbied

voor

Voor die Abdisſen moet geweest zijn, daar Keizer KAREL DE V. in zijne Eeuw, een man, als tegenwoordig NAPOLEON DE I., op zijne reize van Haarlem, door Rhijnsburg komende, door die Abdisſe te gemoet getreden, zijnen wagen verliet, en zich met den grootſten eerbied ter aarde boog, haar noemende mijne gebiedende Vrouwe van RHIJNSBURG, en dat hij niet opſtond, voor dat de Abdisſe hem opbeurde.

ALIDA.

Dat moet wel eene Abdis van den eerſten rang geweest zijn. Ik twijfel, of 'er in den tegenwoordigen tijd wel zulke gevonden worden.

DINA.

En die Nonnen zullen ook aanzienlijke Dames geweest zijn.

OOSTENBURG.

Dat waren zij. Zij voerden niet, zoo als in andere Kloosters den naam van Zusters, maar die van Juffers; zij moesten adelijk zijn niet alleen van Vaders en Moeders zijde, maar van vier Grootvaders. Dochters en Zusters van de Graven van Holland waren Non-

nen in dit Klooster. En men verhaalt van haar, dat zij bij lange na geene ſtrenge levenswijze leidden. Voordenmiddag namen zij hare Kerkgebruiken waar, daar zij van de Benedictijner orde waren, maar namiddags vermaakten zij zich op onderſcheide wijzen, met allerlei hoofſche en wereldlijke uitſpanningen, als dan met de Edellieden uit ſpelen rijdende, en, als het pas gaf, danſende. Zij waren zoo gastvrij, dat 'er in het Klooster zelf eene zaal was, waar zich Edellieden den tijd van zes weken mogten ophouden — en was die tijd voorbij, dan vertrokken zij voor een paar weken en kwamen dan weder te rug.

WAASDORP.

Daarop doelde zeker de geestige JOACHIM OUDAAN, die te Rhijnsburg geboren, in een gedicht aan zijne Geboorteplaats zegt:

Nog bleeft gij een geruimen tijd
Het weeldrig Hof der edle Nonnen,
Opdat haar kuischheid ongeſchonnen
Dus bleef der Godsdienst toegewijd;
Die 's morgens, naar de Klooster wet,
Hier paſſen op haar Kerkgetijen,
En dan 's Namiddags ſpelen rijen,

Aan

Aan 's Jonkers rug te paard gezet;
Ook gaf de danszaal tijdverdrijf
Aan jonge Jufferen: wijl de ouden
Met hoog gezag den teugel houden
In 't regtgeding aan Goed en Lijf.
De Wellust en de Lekkertand
Kon hier een vetten Disch bereiden,
Geplaatst in volle Klaverweiden,
En in het hart van 't Korenland.

ALIDA.

Op die wijze zou het nog aangaan den geestelijken ſtand te omhelzen.

OOSTENBURG.

Deze Nonnen waren ook zeer beroemd uit hoofde van hare groote milddadigheid — en weldadigheden in tijden van nood — maar WAASDORP! — gij ſpreekt van den Dichter OUDAAN, wiens voorouders de VAN DER KODDENS waren, die Landlieden, op welke Prins MAURITS tegen den Ffanſchen afgezant D'AUBERY zich beriep. Immers door het bouwland van den ouden VAN DER KODDE rijdende, kreeg hij eenige van 's mans zonen in het oog, en onder dezelve eenen WILLEM

geheeten, die naderhand Hoogleeraar aan de Hoogeſchool te Leyden werd. De Prins beroemde zich, dat in dit Land boeren gevonden werden, die het zeer verre zelfs in geleerde wetenſchappen gebragt hadden. Toen deze broeders, in het Land arbeidende, door den Prins gewenkt waren, ſprak hij hen in in het Latijn en in het Fransch aan, en tot verwondering van den Franſchen Afgezant, antwoordden zij in die zelfde talen ... maar boven al zijn de VAN DER KODDEN en de OUDAANS beroemd, daar zij hier ter plaatſe, in tijden van onſtuimigheid en onverdraagzaamheid, de Gemeente der Collegianten ſtichtten.

CHRISTINA.

Ik heb van die lieden dikwerf hooren ſpreken, als of ze eene ſoort van kwakers waren.

OOSTENBURG.

Dan heeft men u zeer verkeerdelijk onderrigt. Immers, deze zeer verdraagzame Chriſtenen onderſcheiden zich, bijna alleen, van de overige Christenen, daardoor dat zij aan alle Christenen, hoegenaamd, de hand van broederſchap toereiken. Ja, zij geven ieder vrij-

vrijheid, om in hunne vergaderingen te lezen, te zingen en te ſpreken, ſchoon ook de Vrouwen in die vergaderingen zwijgen. Collegien van deze broederſchap waren door geheel de Republiek verſpreid, doch zijn tegenwoordig aanmerkelijk in getal verminderd. Men vindt nog te Amſterdam het Collegianten Weeshuis, op welks kweekeling AGATHA DEKEN het Vaderland als eene naïve Dichteres en bevallige Schrijfſter, roem mag dragen. Men plagt in vroeger tijd geregeld, omtrent Pinkſteren, hier op te komen, om gezamenlijk te Rhijnsburg eenige dagen door te brengen, wanneer men hier het avondmaal gebruikte, op eene allezins eenvoudige en regtbroederlijke wijze. Het meest bijzondere was, dat zij den Doop aan hun, die zulks verkozen, bij wijze van onderdompeling, verrigtten. Reeds verſcheiden jaren geleden heb ik die plegtigheid eens bijgewoond. En ſchoon hij die den Doop verrigtte, en zij die den Doop ondergingen, alles bijdroegen, wat ſtrekken kon, om ernſtige gedachten aan te kweeken, was voor mij, en, zoo het ſcheen den meesten der omſtanders, deze plegtigheid zoo vreemd van onze tegenwoordige gebruiken en van ons

Land, dat daardoor veel van het treffende weg viel.

Terwijl men Rhijnsburg achter zich liet, vestigden ſommigen het oog op de Kerk van Oestgeest en op de hooge ligging der zelve, terwijl alleen die Kerk de nabijheid van een Dorp vermoeden deed, daar de wijd uit elkander verſpreid liggende huizen, naauwelijks het aanzijn van een gehucht deden gisſen.

Van die Kerk, zeide VAN DER GOES tegen OOSTENBURG, zult gij buiten twijfel ons wel weder wat weten te vertellen. Dezelve heeft een aanzien zoo oud of dezelve van den tijd der Romeinen is.

OOSTENBURG voerde hem tegen: Men wil althans dat dezelve op den grond gebouwd is, waar voorheen een Romeinsch Kaſteel geſtaan heeft, en men maakt zulks onder anderen op uit oude ſcherven, welke blijken droegen van Romeinſche afkomst: althans zoo heeft JOÄCHIM OUDAAN beweerd. Men heeft verder deze Kerk maar aan te zien, om zich te overtuigen, dat dezelve zeer oud is; maar

maar daarom heeft juist WILLEBRORDUS dezelve niet behoeven te ſtichten of die aan zich zelve toe te wijden.

ALIDA.

Mij dunkt, de zeer hooge ligging van die Kerk is het bijzonderst, dat ik 'er aan zie.

OOSTENBURG.

Men heeft zelfs beweerd, dat de onderdrempel van de Kerkdeur waterpas ligt met den boventop van den Sparendamſchen toren, maar 'er zijn verſcheide redenen, die dit volſtrekt ongeloofelijk maken.

Rhijnsburg reed men nu in en ſloeg eenen zijdelingſchen blik op de van tijd tot tijd verminderende ruïnen van de Abdij — en het Dorp doorgereden zijnde, zeide WAASDORP, op zijn horologie ziende, dat elf uren aanwees; Het wordt tijd dat wij niet langer omrijden — laten wij ons langs dezen weg onmiddelijk naar Katwijk begeven, waar wij onzen tijd noodig zullen hebben, om de plegtigheid van het leggen van de eerſte ſteenen aan dat aanzienlijk werk bij te wonen. — Nu nam VAN DER GOES voor het eerst de zweep in handen,

en op een luchtigen galop draafden de paarden met een groote ſnelheid den weg langs: — en de toren van Katwijk aan den Rhijn vertoonde zich binnen weinige oogenblikken aan het gezelſchap.

VI.

KATWIJK AAN DEN RHIJN.

Welk een gewoel van allerhande perſonen vertoonde zich reeds bij het naderen van het van ouds beroemde Katwijk. Alles wemelde 'er van eene onderſcheide Volksmenigte, even eens, ja drokker, dan op de woeligſte plaatſen in de voornaamſte Koopſteden des Vaderlands, op den middag. Daar ſtonden Koetſen naar de nieuwſte wijze gemaakt, hooge en lage Fargonnen, in welker keurig vernis men zich ſpiegelen kon, gemengd door boerenchaiſen, waar aan geen verguldſel ontbrak, dat tegen de ſterke kleuren afſtak. Ook ontbraken 'er geene boeren-wagens; de eene groen, de ander hemelsblaauw geſchilderd, op welker krat niet alleen de ruwe penſeelkunst zich geoefend had, maar waarop zich de oude zucht voor de rijmkunst, onze Natie zoo eigen, in eenvoudige, half ernſtige, half vrolijke referijntjes vertoonde. . . Hoe groot ook de menig-

nigte menſchen was, en ſchoon het oog dus in de verſcheidenheid der voorwerpen rondddwaalde, echter verwekte de kiereboe, met het jeugdig gezelſchap, van den Rhijnbrug afdalende, de aandacht van allen. Eerst vielen de fraaije vier paarden in het oog, die, blinkend zwart, en fraai van manen en hoog van borst, het vuur van hunnen aard door alle hunne bewegingen kenteekenden. Toen trok VAN DER GOES de aandacht, wiens handen de leizels der moedige paarden beſtuurden, eene breedgeſchouderd en fiks opgewasſen jongeling, wiens blonde haren, door eene groene lederen muts met gouden kwasten gedekt, en blaauwe oogen den echten Vaderlandſchen tuk verraden. Een los om zijne hals geknoopte das, een groen eenvoudige buis en een pantalon van nankings met groote laarzen, maakten zijne overige kleeding uit. — De paarden aan de zorg van FLIP met nadruk bevolen hebbende, maakte hij het krat van de Kireboe los — en nu klom OOSTENBURG af, rijzig van geſtalte, wiens bruin gelaat en donkere opſlag van oog eenen natuurlijken en mannelijken ernst vertoonden, net en deftig in het zwart gekleed — deze leide de minzame CHRISTINA langs de laat-

ten

ten van het krat. — In een fraaije Fichu van wit Mousseline was deze gekleed en had alleen een breede rooskleurige doek met geborduurde bloemen los om den hals geslagen. Haar blank en teeder gelaat, waarin de zachte opslag der oogen zoowel met het geheel overeenstemde, werd overschaduwd door een hoed met kanten en witte linten, welk door de schuinheid aan de eene zijde gelegenheid gaf, om den bevalligen omtrek geheel te beschouwen, terwijl hij aan de andere zijde het verlangen onaangenaam te leur stelde. — ALIDA, levendiger van aard en eenigzins bruin van verwe met oogen, waarin zich het spelende vernuft, door zedigheid beteugeld, vertoonde, geheel in een gris de more Jas gekleed en met een hoed van Linon met gele linten, los en zonder dwang opgezet over de fraaije haarlokken, werd afgeleid door WAASDORP, die schoon teeder van gestalte, door eene levendigheid en ongemaakte beleefdheid, de harten van alle bekoorde, die zijne verdiensten op prijs wisten te stellen. Zijne kleeding was een donkerbruine rok, waarbij zijn ligtkleurige broek en helder witte zijden kousen bevallig afstaken, behalve een ronde hoed en zeer nette *Jabot*, die de Hollandsche zindelijkheid door hare witheid en de keurige netheid van zijne

zus-

het Nieuwe Werk te begeven, waar het mede reeds van menſchen krielde.

Nu gingen zij, terwijl VAN DER GOES de paarden bezorgde, paar aan paar, het dorp Katwijk door en betuigden elkander het genoegen, dat zij ontwaarden, zoo door de fraaije en deftige gebouwen die hetzelve verſieren, als door de ſchoone boomen, langs de kerklaan geplant. Aan de kerk gekomen zijnde, zeide OOSTENBURG, in deze kerk, die zoo aangenaam in geboomte gelegen is, en welke de tijd, op dit oogenblik, niet toelaat te bezigtigen, zag ik eens eene prachtige marmeren Graftombe, aan het einde van het koor, waarop een der Heeren en Vrouwen van Katwijk, (*) levens grootte, op een zeer prachtige wijze uitgehouwen . . . maar gij hebt thans meer lust om u voort te ſpoeden naar het nieuwe werk.

Eení-

(*) WILLEM Baron VAN LIEREN MARIA VAN REIGERSBERGEN. De laatstgenoemde had haren Echtgenoot, geboren den 9 October 1654. deze prachtige begraafplaats doen oprigten, zijnde zij geſtorven den 11 December 1673.

Eenige ſtappen voortgegaan zijnde, zeide ALIDA, die met WAASDORP vooruit geraakt was: Zie, welk eene vreemde vertooning! . . Hoe veel hooger is het water, dat ik hier een weinig voor ons zie, vergeleken bij dat 't welk hier aan onze rechterhand loopt.

OOSTENBURG.

Dit is het zoogenaamde hooge Mallegat, een overblijfſel van eene vroegere onderneming, om aan Rhijnland eene uitwatering in de Noordzee te geven.

ALIDA.

Zoo, dan is dat meer ondernomen en toen mislukt?

OOSTENBURG.

Sedert dat in de zevende of achtſte Eeuw de natuurlijke uitloop van den Rhijn, bij gelegenheid van een' zwaren ſtorm, met zand was verſtopt geraakt, was men van tijd tot tijd bedacht, om langs dien zelfden weg, door kunst, eene nieuwe opening aan den Rhijn te geven. Door gebrek aan naauwkeurige berigten deswegens, weet men eerst met zekerheid, dat in het eerst gedeelte van de zes-

tiende Eeuw, (1537) door het Collegie van Hoogheemraden van Rhijnland peilingen van de Noordzee en den boezem van Rhijnland gedaan zijn; en dat toen zekere MAARTEN CORNELISZEN het ontwerp maakte, om door tonnen onder de duinen door het overtollig Rhijnlands water in zee te leiden. Dit bleef toen achter, omdat 'er meerder fluizen ter uitwatering aan het IJ gemaakt werden, en uit hoofde van de groote onkosten, die men aan de dijken toen ter tijd had. Maar in 1570 weder tot een dergelijk ontwerp besloten zijnde, werden 'er waterpasfingen en peilingen met alle voorzigtigheid gedaan, en in het jaar 1571 begon men aan de doorgraving hier ter plaatfe, die den eerften April 1572 voleindigd werd, in tegenwoordigheid van Dijkgraaf, Hoogheemraden van Rhijnland, de Regering van Leyden en eene ontelbare menigte menfchen. Het binnenwater liep daarop met eene zoodanige kracht uit, dat 'er een fchuit met geweld door naar zee dreef en met veel kracht moest tegen gehouden worden.

WAASDORP.

En deze uitlozing na zee is toch verftopt geraakt?

OOS-

OOSTENBURG.

Wanneer men de tijden in aanmerking neemt, die toen gevolgd zijn, en vooral de zware belegering van Leyden, wanneer men om den algemeenen vijand te keeren meer bedacht was om het water in te laten, dan om Rhijnlands boezem te ontlasten; en als men daarbij overweegt, hoe vele onkosten aan de door den oorlog zwaar beschadigde dijken en sluizen hebben moeten worden gedaan; dan laat zich ligt de reden vinden, waarom dit ontwerp niet is voltooid geworden, of dat men 'er de hand zoo weinig aan gehouden heeft, dat het eerlang is toegezand geraakt. En waarschijnlijk daar het ook deze onderneming, gelijk alle groote ondernemingen, aan geene vijanden of bedillers zal ontbroken hebben, heeft men schimpswijze aan dit zoogenaamde gat, den naam van het Mallegat gegeven.

ALIDA.

En men heeft dan van die onderneming toen verder geheel geen gebruik gehad?

OOSTENBURG.

Die Vaart, welke het Mallegat heet, die

zoo ver loopt, dat zij maar veertig roeden uit het ſtrand haar aanvang neemt, dient om van Katwijk aan Zee Schelpen en Zoutwater aan te voeren voor de Kalkbranderijen en Zoutketen.

WAASDORP.

En heeft men al dien tijd van 1572 tot in de negentiende Eeuw ſtil gezeten, omtrent een zaak van zoo veel aanbelang?

OOSTENBURG.

o Neen! herhaalde keeren heeft men daaromtrent voorſtellen en pogingen gedaan, maar de onderſcheidene belangen, en de nadeelen, die vooral de Stad Haarlem bij eene vermindering van ſchuring vreesde, hebben dit zoo lang tegen gehouden; — omtrent de helft der laatst verloopen Eeuw (1761) werd men omtrent dit ſtuk weder wakker, maar het is echter tot omtrent dezen tijd blijven ſteken .. Nu begon de ſtaat van het water in den boezem van Rhijnland meer en meer zorgelijk te worden, en men zag met allen grond vooruit, dat eerlang vele der Landen in Rhijnland of geheel een prooi van het water zouden worden, of zoodanig bederven, dat daarvan geheel

heel geene voordeelen voor de Ingelanden meerder te trekken zouden zijn. De Heer TWENT gaf hieromtrent, zoo als wij, toen wij zijne Hofstede voorbij reden, reeds aanmerkten, den eersten wenk. Door den Heer BRUNINGS, nu reeds overleden, een voorstel wegens deze zaak gedaan zijnde, werd alles, wat het voorstellen van zoodanig eene doorgraving moest voorafgaan, met alle naauwkeurigheid onderzocht... — maar ik zie dat wij reeds aan het nieuwe Werk genaderd zijn — en bijna heeft VAN DER GOES ons ingehaald, zoodat nu ons gezelschap weder genoegzaam bijeen is — en wij den weg langs het nieuwe Kanaal gezamenlijk kunnen inslaan.

WAASDORP.

Sta mij toe, dat ik u intusschen ter gedachtenis van den waardigen BRUNINGS, van welken OOSTENBURG zoo even sprak, de volgende regels, ter zijner eere bij gelegenheid van zijnen dood vervaardigd, voordrage:

Treur, Neêrland! treur; een donkre Wolk verdooft
Den glans der Zon; belet de blijde stralen
Op Lentegroen en Meigebloemt te dalen;
Haar schaduw dekt uw neêrgebogen hoofd.

Treur, Neêrland! treur; de groote BRUNINGS viel,
Eén oogenblik bluscht dat verdienstlijk leven,
Uw heil gewijd; — en ijdle klagten zweven
Om 't ſtoffijk kleed van die verheven ziel.

Schenkt aan een held, die door het oorlogsvier,
Waar zich de dood vertoont in duizend vormen,
Met koenen moed ter zegepraal durft ſtormen,
Eén dag — één uur een' eeuwig' eerlaurier.

Eén dag, één uur, aan 't heil van 't Vaderland
Met moed gewijd, doet zegeliedren zingen,
Schenkt Godlijke eer aan zwakke ſtervelingen...
En, Dichters! rust de Lier thans in uw hand?

Klinkt uwe ſnaar bij BRUNINGS Lijkbus niet,
Wiens trouw, wiens moed geen uur, geen dag, maar jaren
Het Schrikgediert heeft in den ſchild gevaren,
Dat dreigend ſteeds ons vlottend erf beſpiedt?

Klink dan, mijn Lier! klink gij, hoe zwak van toon,
Uw lage klank moog hooger geesten wekken...
En BRUNINGS asch zal ſchooner eerkrans dekken,
Een dankbre traan, hoe magteloos, blinkt ſchoon.

Rus

Rust aan den boord van 't Spaarne, koud gebeent
Van BRUNINGS; rust! — Dat vriendentranen vloeijen,
En plegtiglijk 's Mans dierbaar graf beſproeijen,
Door Nederland, door heel Euroop, beweend.

't Geleerd Euroop, zoo wel aan Po als IJ,
Kleedt zich in rouw, en weent om zijn verſcheijen;
Zijn deugdzaam hart doet Neêrland hem beſchreijen,
Als waardig Lid der Burgermaatſchappij.

Geen Lauwerkrans behoefde BRUNINGS meêr. —
's Lands Raadsman, pas aan 't roer van Staat geſtegen,
Trad hij, ſchoon grijs, met dankbre hulde tegen ——
Maar ſtortte in d'arm der Vriendſchap ſtervend neêr.

Vergeefs, ô Hoop van 't zuchtend Vaderland!
Verlangde gij uw' eerbied hem te toonen ——
Zijn grijze kruin met een laurier te kroonen...
Een Lijkcipres — geen lauwer ſtrooit uw hand.

Die Lijkcipres, ô Hoop van 't Vaderland!
Door uwe hand aan BRUNINGS ſchim geſchonken,
Doe Moed en Vlijt in 't jeugdig hart ontvonken;
En 't Schrikgediert grimt vruchtloos aan ons ſtrand.

Dat Schrikgedierte, door kloek vernuft geſtuit,
Uit oceaan of ſtroomkil opgerezen,
Vlucht dan weldra, daar't BRUNINGS geest blijft vreezen,
Door Katwijks duin 't verloſte Rhijnland uit.

Ja BRUNINGS Naam vereeuwige eeregoud
Met glans geſchroefd op eenen nieuwen ſtempel, —
's Mans naam klinke als iets heiligs door Gods tempel;
Een Engel is 't, die 't Vaderland behoudt.

*

VII.

HET NIEUWE WERK.

Nu was VAN DER GOES terug gekomen, en het gezelschap de nieuwe Brug genaderd, welke over het gegraven Kanaal naar den Noordwijker weg leidt. Met verwondering beschouwde men dezen arbeid, waarvan een jaar geleden nog geen spade gestoken was.

Met welk een genoegen erinnerde OOSTENBURG het gezelschap, hoe hij den 7^den^ van oogstmaand des voorigen jaars, (1804) de eerste spade uit het Uitwaterings Kanaal, in de nabijheid van Katwijk aan den Rhijn, bij de Maandagsche Watering, had zien steken, door

PIETER VAN LELYVELD de jonge
ADRIAAN LEONARD GEVERS VAN HETEREN
en
WILLEM ABRAHAM DRUIVESTEIN,

met gepaste plegtigheid, in tegenwoordig-

heid van Dijkgraaf en Hoog Heemraden, en van een menigte aanſchouwers. En voegde hij 'er bij: Ziet met aandacht, hoe fraai zich het Metſelwerk van deze Brug niet alleen vertoont, maar hoe net is dit Kanaal, dat meer dan 500 roeden lengte heeft, en waarover buiten deze Brug nog eene gelegd is bij de Hoorneslaan.

VAN DER GOES.

Ik beſchouw ook bijzonder met genoegen, hoe zich aan wederzijde eene ongemeene vruchtbaarheid van gewas vertoont. Immers reeds zien wij ter wederzijde den haver, gezaaid in dezen aangewonnen grond.

OOSTENBURG.

O Ja, deze klei, welke uit den diepte van den grond hier is opgewerkt, is zeer vruchtbaar. En ſchoon de weg, bij regenachtig weder, eenigzins glibberig is, gelijk alle kleiwegen, zullen de boorden van dit Kanaal altijd een bewijs opleveren van de zorg, die men gedragen heeft, om te gelijk met de nuttige daarſtelling van dit Kanaal, ook te zorgen voor het vruchtbaarmaken van den Vaderlandſchen grond.

Bij

Bijlangna bevond zich het gezelſchap niet alleen langs den weg van dit Kanaal; maar zij zagen zoo voor als achter zich een aanzienlijk getal van menſchen, allen den weg nemende naar de Duinen, welke reeds wemelden van de menigte der aanſchouweren, vroegtijdig derwaards gelokt, door de plegtigheid van dezen dag. Van verre ook vertoonden zich de roode daken der keten of opgeſlagen woningen voor de aannemers van de onderſcheidene werken, en ſtaken af tegen de lage duinen, echter nog hoog genoeg om den Noorder Oceaan nog voor het oog des gezelſchaps verborgen te houden. Verſcheidene grootere en kleine Vaartuigen vertoonen zich reeds in dit nieuw gegraven Kanaal, en hoe ijverig zijn veler handen bezig met het ontlosſen der rijswerken. Nu nadert men aan de grondſlagen van de groote Sluis; en reeds zijn alle de randen van de duinen, die dit werk omringen, met groepen van menſchen omzet. Zeker vertoonden zich zoo weleer de Schouwburgen, wanneer de groote kampſpelen in het volkrijk Rome gegeven werden; maar hier heeft zich de vreedzame menigte zelve, naar de onderſcheidene oneffenheden van den grond geplaatst, en hetgeen het

het oog hier verliest aan kunstige afmetingen, wint het aan ongezochte en fraaije bogten. Het gezelschap wandelt nu voorbij den menigte, en beschouwt de onderscheide werkzaamheden der paarden, die het zand, door de handen van honderde werkslieden uitgegraven, in stortkarren, al hijgende en zwoegende opvoeren, om het op eenen kleinen afstand weder neder te werpen; terwijl andere paarden met ledige karren de duinen snel afdalen, om binnen weinige oogenblikken weder geladen te worden. Ook verscheide welgespierde mannen kruijen met handwagens het zand na boven. De reeds uitgegraven diepte vertoont, waar eerlang het Kanaal van de groote Sluis, welker grondslagen nu gelegd zouden worden, tot de sluis aan zee, wier plaats reeds afgeteekend is, zich tot aan den rand der Noordzee zal uitstrekken. Zoo nadert men voorts den oever der zee, waar zich ter linkerzijde het Zeedorp Katwijk vertoont. — OOSTENBURG rept hier even van het Huis TE BRITTEN, maar allen verlangende, naar het bijwonen van de plegtigheid van dezen dag, verzoeken dat hij liever nog eenige oogenblikken zijn berigt daaromtrent opschorten men keert, zoo snel mogelijk, door het

rul-

F. A. Milatz, ad

A. Loosjes Pz. exc.

E BINNEN SLUIS
J 1805.

tulle zand, naar de vast voller en voller wordende ſchouwplaats. Een ſtreelend muzijk laat zich hooren, en het gezelſchap vindt mede gelukkig eene plaats, om onder de menigte der toekijkers het werk van dezen dag te beſchouwen. Verſcheidene tenten zijn rondom opgeſlagen — en in de diepte der ſluis liggen reeds de ſteenen gereed, die tot grondſlagen zullen dienen — de kalk ſtaat gemengd om den arbeid aan te vangen. Weder verheft zich het muzijk en de driekleurige vlaggen wapperen van de tenten en daken der keten, en de vlag; vercierd met den dubbelen Arend, het wapen van Rhijnland, waait van het ſchip in het nieuw gegraven Kanaal. Weldra verſchijnen Dijkgraaf en Hoogheemraden en Ingelanden van Rhijnland, met een' grooten ſtoet van aanzienlijken, zoo mannen als vrouwen, uit een der Tenten; en ſtijgen, met bedaarden tred, de trappen, die naar de put der ſluis leiden, af: Drie Jongelingen, zonen van drie Leden der opzigt hebbende Commisſie uit Heemraden, door een gelijk getal jonge Dochters vergezeld dalen mede af. — Na eenige oogenblikken vertoevens, in de tent, beneden in de ſluis, ſtrikken de laatſten op eene bevallige wijze de zindelijke werkſloven den ſierlijk gekleeden jongelingen voor, en ſteken zilveren troffels tuſſchen hun-

hunne voorſchoten. Bakken van bruinkleurig hout, met kalk gevuld, worden aangevoerd — en de jonge Dochters dragen het pasloot. De marmeren ſteenen, met de namen der drie Jongelingen pronkende, komen voor het licht, en nu vangt de arbeid aan. — Onder het oog van duizende leggen zij de drie eerſte ſteenen van dit verbazend werk, waarvan Rhijnland zich zoo veel heil in de toekomst voorſpelt. Plegtige aanſpraken vergezellen deze gebeurtenis. Nu vangt, na een driemaal herhaald hoezee, het muzijk weder aan, en tevens alle ſoort van werkzaamheden.... De vlaggen aan de heijen rijzen om hoog. —— De metſelaars beginnen onmiddelijk met metſelen — de bouten worden in den grond der ſluis geſlagen — men vangt aan met breeuwen. — Het paard beweegt den tonmolen. — De heijen geraken in beweging en onder geleide van de muzijk, zingen de werklieden:

Rhijnland juiche! Rhijnland zinge,
Dezen dag een vreugdelied!
Rhijnlands knapen! Rhijnlands maagden!
Zwijgt dit vrolijk heden niet.
Dat uw hand voor Waterbouwkunst
Kranſen van erkentenis vlecht.

He-

Heden, heden is de grondſteen
Van het trotsch gevaart gelegd;
Van 't gevaart, dat wentlende Eeuwen
Met ontzetting zullen zien,
Dat bij beurt aan Zee en Rhijnſtroom
Moedig wederſtand zal bien.

Rhijnland juiche, Rhijnland zinge
Dezen dag een vreugde lied.
Wat vernieling, wat verwoesting
Leed uw erf, o Rhijnland! niet.
Wat vernieling, wat verwoesting,
Welk een aangroei van gevaar
Dreigde uw' bodem uit te delgen,
Te verzwelgen jaar op jaar.
Bevend krimpt gij', als de winter
Zwanger van verdriet en leed,
Langs uw weiden, langs uw akkers,
't Boezemwater zwellen deed.

Rhijnland juiche! Rhijnland zinge
Dezen dag een vreugde lied.
Blijde dagen ziet ge, o Rhijnland!
In het heldere verſchiet.
Heden, heden is de grondſteen
Vastgelegd van 't metzelwerk,
Waar een grootſche ſluis zal rijzen,
Breed van bogen, hecht en ſterk,

Die tot wering van uw onheil,
Tot verhindring van uw val,
Uwen opgekropten boezem
Lucht en ruimte ſchenken zal.

Rhijnland juiche! Rhijnland zinge
Dezen dag een vreugde lied
Waterbouwkunst, rijk in wondren,
Vreest den ſtoutſten arbeid niet.
Neen, de grootheid zelf der poging
Blaast het vuur van ijver aan.
Wondren werkt zij door de aloudheid,
Hoe kloekmoedig, niet beſtaan.
Was de kruik des Rhijns bij Katwijk
Eeuwen langs geſtopt door 't zand;
Waterbouwkunst ſtelt hem eerlang
Daar een nieuwe kruik ter hand.

Rhijnland juiche! Rhijnland zinge
Dezen dag een vreugde lied;
Daar weldra de Rhijn het water
Door de nieuwe ſtroomkruik giet.
En, naar wet der waterbouwkunst
Uitſtort in den Oceaan.
't Landvolk biede u blijde en juichend
Gulle, dankbare offers aan,
U, die, aan het hoofd gezeten
Van het Rhijnlands Heemraadſchap,

Rijp

Rijp beraden hebt beſloten
Tot deez' wijzen ſtouten ſtap.

Rhijnland juiche, Rhijnland zinge
Dezen dag een vreugdelied.
Zoo lange als de Rhijn zijn golven
Langs de grasrijke Oevers ſchiet,
Zoo lang Rhijnlands vette beemden
Rijk in zuivel zijn en graan,
Ja zoo lang dit vruchtbaar erfdeel
Onzer Vadren zal beſtaan,
Zoolang roem men 't werk van Heden,
Als tot Rhijnlands heil geſchied;
Rhijnland juiche, Rhijnland zinge
Dezen dag een vreugdelied.

Op een algemeen teeken houdt de arbeid op, en nu belooft zich de talrijke ſchaar van werklieden eene verpozing, en ontſpanning, welke beide te aangenamer zullen zijn, omdat zij zeldzamer door hun genoten worden.

Voldaan over dit gezigt, rijst nu het gezelſchap op, en beſtijgt weder de duinen, om het Rijtuig, dat intusſchen van Katwijk gebragt was, weder te beklimmen. Alles is genoegen, alles is tevredenheid over

het treffend gebeurde — en eer men weg reed, moest men nog een lange poos op de wemelende menigte, en op de wapperende vlaggen te rug zien, om zich die levendige ſchilderij, zoo mogelijk, voor altijd, onuitwischbaar diep in den geest te prenten.

VIII.

HET HUIS TE BRITTEN.

Nu, nu wachten wij, zeide WASSENAAR' zoodra zij afgedaald en den weg naar Noordwijk ingeslagen waren, nu wachten wij OOSTENBURG, dat gij ons iets zeggen zult van HET HUIS TE BRITTEN. — Hebben wij zoo even de grondsteenen zien leggen aan een werk, dat misschien Eeuwen bestaan zal, verhaal gij ons iets van een gebouw, lang in zee verdwenen is, nadat het Eeuwen gestaan had, en welks grondslagen zich nog enkele malen vertoonen.

OOSTENBURG.

Ik wilde maar een enkel woord gesproken hebben over HET HUIS TE BRITTEN, ook wel BRITTENBURG genoemd, een oud gebouw, dat zich nu en dan vertoont, bij gelegenheid, wanneer het water zeer laag

is. Dit ondertusschen gebeurt somtijds in geen halve Eeuw, want nu zijn de grondslagen van dat huis niet sedert het jaar 1752, op den 27 October, bij een Oost- en Zuid-Oosten-wind te zien geweest; ja tegenwoordig zijn 'er buiten de Heeren ENGELBERTS en BERKHEY, maar weinig bevoegde ooggetuigen van die zeldzaam voor het licht komende oudheid in leven — en de eerste bekent zelf, dat hij toen nog te jong was, om 'er genoegzaame aandacht aan te verleenen.

WAASDORP.

Ik meen, dat ik 'er echter dikwijls afteekeningen van gezien heb — en onder anderen in de Natuurlijke Historie van Holland door LE FRANCQ VAN BERKHEY.

ALIDA.

Maar weet men nu niets meer van dat Huis TE BRITTEN, dan waarlijk hebben 'er de oudheidkundigen niet veel aan.

OOSTENBURG.

In het jaar 1520, vindt men melding gemaakt, zijn de fondamenten van dat gebouw eerst ontdekt, en daarna eenige malen in de vol-

volgende Eeuwen. Men heeft over den naam alleen zeer onderſcheide gisſingen gemaakt, waaronder 'er velen zijn, die in het belagchelijke loopen. Maar de oudheden, die daar gevonden zijn, zoo ſteenen met Latijnſche opſchriften, als ſleutels en gedenkpenningen, duiden klaar genoeg aan, dat het van een' Romeinſchen oorſprong is. Dit gebouw heeft niet ver van den toegeſtopten mond van den Rhijn gelegen. Immers onze VONDEL zegt 'er van den Rhijnſtroom aanſprekende:

Al is uw eene keel verzand,
Die 't HUIS TE BRITTEN plagt te ſchaven,
Dat nu verdronken leit op ſtrand;
De Lek en IJsſel, doorgegraven,
Vergelden dubbel deze ſchaê,
En leiden u met hooge dijken
In zee, op dat uw ongenaê
De hooge beemden niet kom ſtrijken,
Met magt van regen en geweld
Van ſneeuw, dat in de zonne ſmelt.

WAASDORP.

VONDEL heeft de uitwatering, die men nu aan den Rhijn te Katwijk wil geven, zoo

als uit die verzen blijkt, niet vooruit gezien... maar ga voort.

OOSTENBURG.

Daar nu dit gebouw, het zij het wat wijder van of nader aan den Oceaan gelegen, dat onverschillig is, Engeland, in 't Latijn Brittannia, tot zijn overbuurman had, schijnt mij den naam van HET HUIS TE BRITTEN, zeer natuurlijk; daar men die aan hetzelve gegeven heeft, om dat van daar een gerede en gemakkelijke overtogt naar dat Eiland was, het zij dan, dat het tot een Wapen-, of een Tolhuis gediend heeft.

WAASDORP.

'Er zijn 'er immers, die Keizer CALIGULA voor den stichter van dat gebouw houden, en wel bij gelegenheid van zijnen belagchelijken veldtogt tegen den Oceaan?

CHRISTINA.

Hoe heeft een Keizer de zee willen bevechten?

WAASDORP.

Een, die zoo dwaas was, dat hij een zijner

ner beminde paarden eene raadsheers-plaats in Rome opdroeg, was ook wel in ſtaat, om een' krijgstogt tegen de zee te ondernemen, en zijne krijgsknechten ſchelpen en horens te laten opzamelen, tot een teeken van hunne zegepraal, en die na het Romeinsch Kapitool te laten voeren.

OOSTENBURG.

Maar het is zeer onzeker, ja 'er is maar een zeer ſlaauw bewijs, dat eenigen ſchijn heeft, als of CALIGULA de ſtichter zou zijn. Namelijk de Zeelieden geven aan zeker muurwerk, dat op een goeden afſtand van de grondſlagen van HET HUIS TE BRITTEN in zee ſchijnt gevonden te worden, waarop zij ſomtijds met hunne boomen ſtooten, den naam van Kalla of op Kolla — en dit zou moeten afgeleid worden van Caligula. Maar gij voelt allen hoe zwak en weinig beteekenend dit bewijs is. Deze toren, of muur, kan toch wel tot het gebouw, HET HUIS TE BRITTEN behoord hebben; en in deszelfs nabijheid gebeurt het, dat de Viſſchers nog hunnen netten ſcheuren aan boomſtronken, waaruit men dan al weder opmaakt, dat aldaar de Boomgaard van het Kaſteel zou geweest zijn.

ALIDA.

Alles ſchijnt, omtrent dit gebouw, zeer duister te wezen; maar weet gij ook hoe of geſloopt geraakt is?

OOSTENBURG.

Ook dit is geheel onzeker. Men laat het eerst door de Caninefaten en door de Normannen ten tweedemaal ſlooperi, en geeft dan ook de zee haar aandeel; maar eigenlijk weet 'er geen oudheidkundige iets wezenlijks van.

WASSENAAR.

Ik heb mij nog geheel buiten het geſchil gehouden, ſchoon ik reeds Juffr. DINA het ingeluisterd had, dat ik het voor een gebouw houde, geſticht door AGRIPPINA de deugdzame en kuiſche Echtgenoote van den beroemden GERMANICUS. Oude kaarten, welke ik gezien heb, doen mij met grond denken, dat zij hier te lande, toen zij zich daar, met haren man, die den oorlog tegen de Germanen voerde, ophield, dit gebouw heeft doen ſtichten.

DINA.

Fraaije zaken heeft WASSENAAR mij inge-

geluisterd van die AGRIPPINA — niet alleen van hare dapperheid, als zij met haar man in deze ſtreken woonde, maar ook van hare huwlijkstrouw.

WASSENAAR.

Immers dit is ieder, die ſmaak heeft in het uitmuntend werk van Juffr. VAN MERKEN, GERMANICUS geheeten, bekend. . . Ik zal pogen eene enkel gedeelte, waarin die beminnelijke Romeinſche Vrouw voorkomt, aan het gezelſchap te erinneren. — 't Is namelijk dat gedeelte, waar de Romeinſche Keurbenden in oproer zijn:

Denk, zegt SABINUS, wie de muitzucht houdt beſloten:
Uw dierbre Gade, uw Zoon, en alle onze Echtgenooten.
Dit woord doorgrieft den Held met kommerlijke ſmart,
Zijne AGRIPPIJNE is al de wellust van zijn hart.
Hij hoort door vriend bij vriend SABINUS voorſtel ſchragen:
Elk raadt hem zijne gaê hier langer niet te wagen.
Grootbartige AGRIPPIJNE ontzet zich op die taal.
Elk onzer, zegt ze, heeft hier Vader of Gemaal,
En ik voor mij zal nooit mijn' Echtgenoot begeven;
Ik kies veel eer den dood, dan zonder hem te leven.
Ik bid u zegt de Prins, ik bid u hoor naar raad.
Bevrij het leger van die ſchriklijkſte euveldaad.

Vergun me, om CEZAR of 't geweld mij hier mogt vellen,
Vooraf dit jongske en u in veiligheid te ſtellen;
't Is uw en mijn gevaar dat mij met angſt vervult.
Hoor, roept ANTEJUS, hoe de muiter mort en brult:
Zult ge al dees vrouwen voor uwe oogen laten ſlagten,
En eindlijk zelf den dood van 't woest geweld verwachten?
Ach, zegt de Held, mijn lief! bevrij mij van dien druk
Zoek bij den Trever heul in 't prangend ongeluk:
Hij zal, geloof mij, in deez' ramp u niet begeven.
Verzacht mijn bittre ſmert door 't bergen van uw leven:
Ga; om dit jongske, en om uw ongeboren vrucht,
Voldoen aan mijn verzoek, en red u door de vlucht.
De treurende Vorstin, bijna van rouw bezweken,
Omarmt haar Echtgenoot, en wil, maar kan niet ſpreken;
De tranen vloeijen haar van 't minzaam aangezigt.
Ach! berst zij eindlijk uit, gij wilt het, en mijn pligt
Eischt dat ik u voldoe; dan ach! hoe kan ik ſcheien?
De ontroerde Prins, die al wat om hem is, ziet ſchreijen,
Kust beurtelings zijn gade en zijn onnozel kind.
Wat valt het ſcheiden zwaar, daar 't hart opregt bemint!
Terwijl de Vrouwen, om dit deerlijk onheil kermen,
Neemt AGRIPPIJNE in 't eind haar' jongen zoon in de armen.
Kom, zucht ze, teder wicht! kom, vlucht, wijl 't wezen moet,
Verlaat de legerplaats, daar gij werdt opgevoed.
Wijk met uw moeder naar den bodem der barbaren,
Smeek daar met mij den Goôn dat zij uw Vader ſparen.

Zij

Zij kust, daar alles in een vloed van tranen ſmelt,
Dus ſprekend voor het laatst, haar dier geliefden held,
En treedt ter huispoort uit, gevolgd van Romeininnen,
In voor- en tegenſpoed, haar trouwe gezellinnen,
De moedige Vorstin ontveinst vergeefs haar ſmart:
Zij weent; ſlaat de oogen neêr, en drukt haar telg aan 't hart.
't Barst al in klagen uit bij 't klemmend handenwringen.
't Gekerm der Moedren, en 't geſchrei der Zuigelingen
Treft de ooren van het volk, 't ſtreeft alles om haar heen.
De muitgezinde ſchaar, getroffen door 't geween,
Durft op dit ſchouwſpel naauw zijn eigen oog betrouwen.
Hoe zeggen ze, zijn wij 't die deez doorluchte vrouwen,
Door onze drift verſchrikt, vervoeren tot dien ſtap?
Zijn wij, wij de oorzaak dier rampzaalge ballingſchap?
Moet AGRIPPIJNE voor den Keurling zich verſteken.
d'Uitheemſchen Trever in 't gevaar om ſchuilplaats ſmeken,
Met onzen voedſterling, die bij de benden groeit,
't Gewaad des Keurlings draagt, zich op zijn wijze ſchoeit?
Zij brengen zich haar rang en afkomst in gedachten.
Stond Vorst AUGUSTUS telg dit lot van ons te wachten?
Verdient dit de edle deugd der allerſchoonſte vrouw,
Haar goedheid, vruchtbaarheid, en gadelooze trouw
Voor haar geliefden Held, dien Veldheer, die voor dezen
Met haar de glorie van den Keurling pleeg te wezen?
Wat heeft ons zijne gaê, wat heeft hij ons misdaan?
Betaamde 't niet aan hun Gezanten voor te ſlaan?

Zijn

Zijn mond weerhield het heer van grooter wanbedrijven:
Komt, ſmeken we om genade, en dat de Vrouwen blijven.
Daar vast een deel des heers, zich naar den Veldheer ſpoedt,
Omringt een ander deel den Jufferlijken ſtoet,
En buigt eerbiedig zich voor AGRIPPIJNE neder.
Keer weêr, dus ſpreken zij, doorluchte Vrouw! keer weder.
Laat af, zegt AGRIPPIJNE, en ſpoort door uw beſtaan
Den Raad en CÆZAR niet tot felle gramſchap aan;
Is 't niet genoeg, dat gij mé uw woede doet ontwijken?
Wij zullen, roepen ze uit, uw ons berouw doen blijken.

Zo verre was WASSENAAR gevorderd, toen het rijtuig aan de Brug genaderd was, die het binnen Noordwijk bragt.

IX.

NOORDWIJK BINNEN.

Terwijl het Rijtuig langs de ſtraat van Noordwijk rolde, beſchouwde het gezelſchap met uitnemend genoegen de prachtige en nette woningen van deze aanzienlijke plaats, die niet alleen boven de meeste dorpen uitmunt, maar zelfs verſcheidene kleine ſteden van ons Vaderland naar de kroon ſteekt. VAN DER GOES had mede gezorgd, dat in het Logement, het Hof van Holland, gereedheid gemaakt was, om het gezelſchap te ontvangen... Zoodra als zij ingetreden waren, beſchouwden zij eene net gedekte tafel, en de jeugdige gasten, die reeds vroeg bij de hand geweest waren, en zich meer dan gewoonlijk vermoeid hadden, zagen reeds met verlangen de ſpijzen te gemoet. Onmiddelijk deed WASSENAAR een der grootſte pokalen aanreiken en in dezelve een groote hoeveelheid ſneeuwitte broodſuiker geſtort hebbende, liet hij een flesch rooden wijn, en een

een karaf met het helder water, waar door Noordwijk zoo beroemd is, brengen. Terwijl hij dezelve uitgoot, ſchilde ALIDA reeds de aangebragte citroenen, en op eene ſierlijke wijze kronkelden die geele ſchillen langs het helder glas, terwijl zij gedeeltelijk in de rooden wijn afhingen... met een houten lepel roerde nu WASSENAAR de ſuiker om, en ſchepte de rondom ſtaande roemers vol van het verkwikkelijk vocht, 't geen op zijn pas getemperd tot eene onſchadelijke verfriſſing en aangename verkwikking verſtrekt.

OOSTENBURG en WAASDORP ſchenen nog overvloedigen lust tot ſpreken behouden te hebben, althans zij handelden tusſchen beide met elkander over de oudheid en den naams oorſprong van Noordwijk. En ſchoon de Juffers lagchten, toen OOSTENBURG zeide, dat MELIS STOKE reeds in de 10de Eeuw (986) van Noordwijk gewaagt, als hij van het vervoeren van het ligchaam van SINT JEROEN ſprekende zegt:

Deſe DIDRIC (de II naamlijk) van heilighen doene
Dede opheffen Sinte Jeroene:

Want

Want die Sint hiet openbare
Gods ons Heren Martelare.
Van *Nortdike*, daar hi lach beghraven,
Dede hine met coſte ēn met haven
Eerlike voeren t Egmonde

gingen zij echter nog wat voort, en ſpraken, hoe of den Noormannen den kwaden naam naargging, dat zij ter dezer plaats dien Heiligen gemarteld hadden, en nog lange aan het gewelfſel der Kerk eenige overblijfſelen der ſchilderij gevonden werden, waarin die marteldood werd voortgeſteld — en hoe die zelfde JEROEN de patroon geweest was van Noordwijk. OOSTENBURG merkte onder anderen aan, dat men zeer doolde met den naam van Noordwijk te rug te brengen tot den tijd van Noormannen, daar het zeker is, dat MELIS STOKE reeds van dit Dorp gewaagt, voor den inval dier volkeren, en dat dus Noordwijk veel eer voor de Noorderwijk der Katten moet gehouden worden. Kom hier, zeide VAN DER GOES, laten wij van den ouden JEROEN, de Noormannen en Katten maar zwijgen... ik zie daar den knecht met het eten aankomen.. en nu werd het geſprek geſtaakt, daar zich aller oogen op de aanrigting van

van de tafel vestigden. . . . 'Er werd keurlijk gekrompen ſchol opgedragen, en aan de eene zijde neder gezet, aan de andere blanke tongen en in het midden een tarbot, die als de koning der zeevisch het ſieraad van den disch van een' Engelſchen Lord zoude hebben uitgemaakt. ... Wel toegemaakte en welgebonde ſauſen opgezet zijnde plaatſte zich nu het gezelſchap —— en, ſchoon het zich onthield van lastige pligtplegingen, aan gemeenzame vriendenmaaltijden zoo hinderlijk, kon toch WASSENAAR niet nalaten bij het eerſte glas het gezelſchap aan Dr. SNEL te erinneren.... en toen hij lagchende aanmerkte, dat het eene zonderlinge beroemdheid was zoo lang voor alle vrolijke maaltijden bijkans gedacht te worden, maakte DINA, naast welke hij zich had weten te plaatſen, de aanmerking: dat zij hem toewenschte, dat, daar hij in het zelfde vak als Dr. SNELL ſtudeerde, zijn beroemdheid even groot mogt zijn, en dan maar gevestigd op geene ſchadelijker zaak, dan het gebruik van een glas wijn voor den maaltijd. DINA werd weldra deze aanmerking vergolden, want WASSENAAR, als beducht, dat zij voortgaan zoude, wist op eene bevallige wijze het nog overi-

rige op de ſchoone lippen te ſmoren.. Nu ging het gezelſchap een poos ſtilzwijgende voort met het uitſtekend zeegeregt te nuttigen. OOSTENBURG verhief tusſchen beide, uit dien hoofde, het geluk van Noordwijk-binnen, daar het zoo digt aan zee gelegen was; hij verhaalde ook, hoe het Zeedorp van dien naam veel te lijden had gehad van het geweld der zee; en hoe ſommigen wilden, dat 'er een ſteenen dijk tusſchen Katwijk aan Zee en Noordwijk Buiten gelegen had. Het overig gedeelte van het gezelſchap was meest onledig met afgebroken loftuitingen van den uitmuntenden Zeevisch.... VAN DER GOES zeide lagchende, terwijl hij zijn glas vulde — De Visch wil zwemmen... Dat is toch een klein weinigje valsch vernuft, vriend! voerde hem WAASDORP tegen.

VAN DER GOES.

Waar of valsch vernuft.. Ik vind het nog al aardig gedacht.

WASSENAAR.

En zoo het al valsch vernuft is — wij zeggen het niet alleen. De Franſchen hebben een gelijkſoortig ſpreekwoord. Dus behoort het althans niet tot die geestigheden, die alle

aardigheid alleen aan den klank der woorden ſchuldig zijn. — Men moet zulke gezegdens ook niet al te zeer ontleden, dan verliezen ze te veel. Zij moeten zoo wat uit de hand gezien worden, zoo als vele ſchilderijen...

OOSTENBURG.

Ik dacht, dat gij gezegd zoudt hebben, zoo als vele menſchen; en dan zou ik u ook gelijk gegeven hebben, want om een oud Vaderlandsch ſpreekwoord hierop toe te paſſen: 't Is niet alles goud wat 'er blinkt.

ALIDA juist naar buiten ziende, daar op de hoogte van het huis een Chais ſtil hield, waarop een Noordwijkſche Boerin, die mede te Katwijk bij het leggen der eerſte ſteenen geweest was, met een friſchen boerenknaap zat, zeide: Ik geloof wel, dat alles goud is, wat dáár blinkt. — Ei zie eens dien bevalligen en kostbaren opſchik. Men mag van onze nieuwe modes zeggen wat men wil, een meisje, dat 'er zoo wel uitziet, en zoo is opgetooid, maakt geene onbevallige vertooning.

DINA.

Zij is de gezondheid zelve... als men die wil-

wilde ſchilderen, zou men haar tot een model nemen... Zie eens die heldere ſchoone oogen... die roode wangen...

VAN DER GOES.

Zuster! de Dames vallen mild in het prijzen...

DINA.

Wij doen haar maar regt... en zij ſtaat 'er in gelijk met vele van de meisjes van deze plaats. — Immers ik behoef den Heeren niet te zeggen, hoe de meisjes van Katwijk en Noordwijk, te Leyden, voor ſchoon bekend ſtaan.

Nu werd het eerſte geregt afgenomen, en in het midden een uitmuntend paterſtuk geplaatst; aan de zijden kalfs- en varkens-karbonaden, die zich door haren aangenamen reuk aan den ſmaak aanbevalen. — Keurige dopërwten — jonge wortelties — blanke bloemkool en malſche ſnijboonen verſierden verder de tafel. VAN DER GOES, die van het paterſtuk met groote handigheid voorſneed, draaide na eenige ſneden gedaan te hebben, hetzelve voor de gasten rond, om allen ooggetuigen te doen zijn, hoe uitmuntend hetzelve met vet door-

VAN DER GOES.

Men moet de zaken zoo naauw niet nemen, als ze maar genoegen geven, wat zegt gij 'er van, OOSTENBURG?

OOSTENBURG.

Ik ben van uw gevoelen, en vind, dat de Logogrijphen juist geplaatst zijn, als zij om piſtaches en ſuikerwerk gewonden zijn. Tot ſpreuken voor genootſchappen vind ik ze minder geſchikt... maar ſta mij toe, dat ik een glas inſchenk op de beteekenis van die Logogrijphe welke Juffr. DIENTJE aan den Heer WASSENAAR gegeven heeft... en daarbij den welmeenenden wensch, dat alle harten door liefde vereend gelukkig zijn mogen!..

DINA zag voor zich neder, daar WASSENAAR OOSTENBURG voor zijne oplettendheid dankbetuigde, terwijl die een andere Logogrijphe haar in de hand drukte, welke alleen vier beeldjes voorſtelde, namelijk een Liefdegodje met een zweep in de hand eene afbeelding van den Tijd voortdrijvende — en den Tijd, een Liefdegodje voortdrijvende.. — Al te waar, al te waar, zeide DINA: —

De

De Liefde verdrijft den Tijd. — De Tijd verdrijft de Liefde. —

Nu raakte het gezelſchap regt aan den gang. — Men kaatſte elkander die onſchuldige aardigheden toe, welke, in gezelſchappen van jonge lieden van beide Sexen, het vernuft ſcherpen, zonder het hart te benadeelen.

X.

KRUIDTUINEN.

Na den maaltijd verliet het gezelſchap het Logement, daar men alvorens naar een der voortreffelijkſte Kruidtuinen vernomen had. Toevallig ſtond de deur van het groote Kerkgebouw open, wiens ſteile vierkante toren de aandacht reeds na zich getrokken, toen men het Dorp naderde. Hier haalde OOSTENBURG op, hoe in den omtrek van deze Kerk ſteenen kisten waren opgegraven, waarin men onderſtelde, dat van de eerſte Predikers van het Christendom begraven waren geweest, uit hoofde van de kruiſen in de dekſels gevonden. Men ontdekte niets bijzonders meer aan het vernieuwde Kerkgewelf, waarop voorheen de marteling van ST. JEROEN was afgebeeld. Behalve eene oude Doopvonte trok bijzonder de aandacht het Graf van de Heeren VAN DER DOES, aldaar begraven.

't Verwondert mij, zeide WAASDORP tegen

gen OOSTENBURG, dat gij niet reeds van de Heeren van Noordwijk geſproken hebt — en bovenal dat gij niets gerept hebt van den grooten JANUS DOUZA, dien beroemden man, zoo door zijnen geleerden arbeid, als door zijne dappere verdediging der Stad Leyden, toen dezelve belegerd werd in het jaar 1574. OOSTENBURG zeide: Ik erken, dat wij dien grooten man wel mogten gedachtig geweest zijn, waarvan men met regt zeggen mag:

Die van de pen zoowel als kling zich dienen kon.

en dan zou ik ook geſproken hebben van zijnen geleerden zoon, die, tot ſchade der wetenſchappen, in den bloei zijner jeugd, het Vaderland is ontvallen — en wiens arbeid, de Hiſtoriſche Jaarboeken, door zijnen Vader voltooid is.

't Is u van harte, door mij, vergeven, zeide Juffr. DINA, dat gij aan die Geleerden niet gedacht hebt — want wie weet, tot welke geſprekken, ver boven onze vrouwelijke kundigheden, dat aanleiding zou gegeven hebben.

WAASDORP merkte nog aan, hoe buiten

deze Kerk ook de Remonſtranten en Roomsch-gezinden, op dit Dorp, Godsdienstige vergaderplaatſen hadden.

Niet lang echter vertoefde het jeugdig gezelſchap in dit gebouw, daar zij allen meer verlangden, om de aangename en geurige zomerlucht in te ademen, dan zich binnen de wanden van een Kerkgebouw opgeſloten te zien. Met ſpoed zetten zij dus hunne ſchreden naar een der aangewezen Kruidtuinen. Eene hupſche Noordwijkſche meid werd hun ter gids in dit Lusthof, vol aangename geuren, medegegeven.. — Nu, nu zeide DINA, tegen WASSENAAR, nu kunt gij ruimte geven aan uwe geliefde ſtudie, want buiten de Rozen, die hier bij duizenden groeijen, ken ik geen van alle de Planten.

Immers, zeide WASSENAAR, hier voor uw' voet groeit een gansch bed zoo aardig gekorven Peterſelie. — Zusje, viel VAN DER GOES hier op in, ſchoon WAASDORP 'er wat op te zeggen mag hebben, ik denk daar bij aan het tweeregelig versje:

Nu onze PIETER huwt met onze jonge CELIE,
Is nu dat Bruiloftsbed geen bed van Pieterſelie?

WAS-

WASSENAAR.

Ei! pluk eens van deze langwerpige bladen.

DINA.

Welk een aangename geur, en zie aan hun top aardige blaauwe bloempjes — hoe heeten zij?

WASSENAAR.

't Is niet anders, dan Lavendel, waaruit het geurige, zoo bekende, Lavendelwater geſtookt wordt.

ALIDA.

Van deze hooge donkergroene planten, met hare gele bloempjes, zonder krans 'er om, heb ik geplukt, maar die geur is alles behalve liefelijk.

WASSENAAR.

ô De eene geur vervangt hier den ander. — Verdrijf den zeer ſterken reuk van het Wormkruid, met van deze plant te plukken, de lieffelijk riekende Kruis-en-munt — of wilt gij liever nog een ander geurtje, pluk dan van die planten met roodachtige bladen met die kleine purperen bloempjes.

ALIDA.

ô Die reuk is bekend...

DI-

DINA.

't Is dezelfde als 't Pimperment in de bonbondoosjes...

WASSENAAR.

't Is de Pimpernel... waaraan men zeer goede eigenſchappen toeſchrijft, even eens, als aan deze zoo ſtatig en ſtruikswijs opſchietende heesters, de zoo geroemde Rozemarijn. — Zie hier verder den zoet riekenden Thijm, dat lage plantje met witte of roode bloempjes.

OOSTENBURG.

ô Hoe heerlijk vertoont zich dit uitgeſtrekt veld met Goudsbloemen; welk eene ſchitterende vertooning maken dezelve, daar zij zich voor de milde zonneſtralen geheel ontſluiten, en bij de bleekgroene bladen zoo voortreffelijk afſteken.

WASSENAAR.

Hier groeit de troost van de zeelieden, die het Noorden bezoeken, bijna de eenige plant der hooge Noordſche Gewesten. — Het nuttig Lepelblad.. ſchoon het bitter eerst eenige onaangename gewaarwording moge veroorzaken, is het een der beste middelen, om den mond zui-

zuiver te behouden, en het ſchoon ſieraad der tanden te bewaren.

Hij plukte eenige blaadjes, en ſchoon DINA en de twee andere Juffers dezelve maar even durfden proeven, deed een ſtille wensch, om lang dat ſieraad te behouden, een gunstigen blik op dat plantje werpen. — WASSENAAR ging voort: — Zie deze Klaprozen of Papavers, wier zaadſchellen een ſlaapverwekkend vermogen hebben, en die door den gemeenen man daarom zoo ſchandelijk misbruikt worden. — Welk een ſierlijk verſchiet maakt die uitgeſtrekte rij, en hoe aardig bewegen zij zich, daar zij den reeds zwaarder wordende koppen naar den grond buigen.

DINA.

Welk een bijzonder bruin groen dik blad hebben deze planten met hare gele bloemen.

WASSENAAR.

Wrijf maar een blad ſtukken — en de ſterke reuk zal u de Wijnruit verraden, die bij het algemeen in een gunstigen naam ſtaat als een middel tegen de beſmetting.

OOS-

OOSTENBURG.

Ja daarom ziet men dikwerf nog hier en daar bij de begrafenisſen de dragers met takken Wijnruit in den mond. — Schoon men het nog niet eens is onder de geleerden, of die reuk iets wezenlijks toebrengt tot het afweren der beſmetting. De Berookingen van GUYTON MORVEAU doen zeker meer af.

CHRISTINA.

Welk een aardige plant of liever klein boompje groeit hier in zoo groot een menigte.

WASSENAAR.

't Is de bekende Berberis, welke ingelegd eenen zoo verkwikkenden ſmaak heeft.—En hier deze hooge planten, welke boven onze hoofden zich verheffen, zullen aan velen, zoodra ik de zelve maar noem, ook wel bekend zijn. — 't Is de Lavas ... waarvan men nog (maar in vroeger tijd, veel meer) een' drank bereidt, die door velen als een niet onſmakelijke ſterke drank gebruikt werd, maar zij heeft voor den ſchadelijken Genever moeten wijken. . Ook dit plantje met zijn bleekgroene bladeren, zal misſchien op den reuk aan een van het gezelſchap bekend zijn.

Na

Nadat eenige geroken hadden, zeide OOSTENBURG.

Ik merk het reeds — het is de Salie... Ik plagt als een kind veel bij eenen Oudoom te komen, een man van het vroegst van de vorige Eeuw, en bij dien was altijd het hoogſte tractement Sallemelk... maar tegenwoordig geloof ik, dat van dezelve bij de ſtedelingen bijna geen gebruik meer gemaakt wordt.

WASSENAAR.

Van dezen boom, die nu zoo fraai bloeit, de Vlier, wordt zeker veelvuldiger gebruik gemaakt, maar ik begin te vreezen, dat ik door al het opnoemen der gewaſſen begin te vervelen. — Daar ik de Dames reeds zoo ijverig bezig zie om uit de ſchoonſte rozen, die hier bij duizenden groeijen, nog de ſchoonſte voor zich te kiezen.

DINA.

Ja WASSENAAR! ſchoon ik wel weet, dat ieder Roosje zijn doornen dragen moet, bevalt mij dat prikken flecht; en zoudt gij mij meer verpligten met de ſchoonſte Rozen voor ons uit te zoeken, dan met eene ver-

de-

dere optelling van alle de geneeskundige kruiden, die hier groeijen.

Met welk eenen ijver voldeed WASSENAAR aan dien wensch van het bekoorlijk meisje, welker wenschen hij alle zoo gaarne zou voorkomen, door de dienstvaardigste oplettendheid. Maak voor mij, zeide WASSENAAR, in het voorbijgaan tegen WAASDORP, een klein dichtstukje, (het kost u toch weinig moeite,) waarmede ik aan DINA de schoonste roos, die ik vinden kan, moge aanbieden... Ik zal zien of het vlotten wil, zeide WAASDORP, en kreeg zijn Zakboekje voor den dag. Terwijl zich de Juffers vermaakten over de verlegenheid, waarin zich WASSENAAR bevond, om uit zulk eene zee van Rozen de schoonste uit te kiezen.

't Is al wonder, zeî VAN DER GOES, middelerwijl, dat men in Noordwijk, dat zoo rijk in rozen is, geen Rozenfeest viert.... Dat moest den goeden JEROEN, dien beschermheilig van Noordwijk, ook in zijn leven zijn ingevallen, even eens als den Heiligen MEDARD in Frankrijk... — Wat, vroeg ALIDA, bedoelt gij daarmede? — Immers,

ging

ging VAN DER GOES voort, is u het Zangſpel: het Rozenfeest van Salencij: dan onbekend. Dit ſtukje is gebouwd op een wezenlijk gebruik in Frankrijk.

ALIDA.

Ik heb dikwijls dat ſpel gezien; maar 't is toch al een geruimen tijd geleden, en heb meer op den zang en de muzijk, dan wel op de historie gelet, die ik zeker voor een verdichtſeltje zal gehouden hebben. Ei lieve! zoo gij, zoo als ik vertrouw, 'er mij iets meer van wist te zeggen, dan zoudt gij mij wezenlijk genoegen geven.

VAN DER GOES.

ô Dat kan ik in weinige woorden. Te Salencij, een Dorp in het voormalig Graafſchap Soisſon, op een kleinen afſtand van de Stad Noijon in Picardije gelegen, heeft, zoo men althans ſchrijft, reeds ſedert de zesde Eeuw, dus meer dan twaalf honderd jaren geleden, dat feest, het Rozenfeest geheeten, plaats gehad, zijnde hetzelve, zoo als ik ſtraks reeds te kennen gaf door den heiligen MEDARD ingeſteld. Op dit feest dan, ontvangt jaarlijks dat meisje van het

Dorp, dat door den Priester, den Regter en den Oudſten van het zelve, voor het deugdzaamſte of braafſte verklaard wordt, openlijk van den Heer van het Dorp of van iemand die zijne plaats bekleedt, eene Roos, onder de toejuichingen der menigte. Dit meisje ontvangt dan den naam van *Roſelière* of Rozenmaagd en trouwt dan meest nog dat zelfde jaar, ontvangende van den Heer van het Dorp eenen Bruidſchat.

CHRISTINA.

Waarlijk eene fraaije inſtelling, die wel de navolging in ons Vaderland en elders waardig was.

OOSTENBURG.

Beter zeker dan van vele andere zaken, die op haar best beuzelachtig zijn... maar ik zie dat WASSENAAR aan Juffr. VAN DER GOES een takje met Rozen overreikt; dat zal zeker wat keurigs zijn...

En zoo was het inderdaad... Het was matig voorzien van bladeren, allen gaaf en ongeſchonden. — Aan de eene zijde vertoonde zich eene Roos, die behalve hare heerlijke

en

en zachte kleur, juist in den ſtaat was, waarin zij door hare gedeeltelijke ontſluiting nog meerder ſchoonheid, nog aangenamer geuren hopen doet, ſchoon de ſterkſte verbeelding zich bijna buiten ſtaat gevoelt, om hooger trap van ſchoonheid en aangenamer geur zich voor te ſtellen; — aan hare zijde vertoonde zich een rozenknop, die alleen de koesterende zonneſtralen van eenen dag behoefde, om haar volkomen gelijk te zijn — terwijl een derde met donkerrode bladeren door de nog geſloten groene knopbladeren, de twee andere ſcheen toe te lagchen, en op eenen gelijken bloei hopen deed, binnen weinige dagen, wanneer hare grootſte ſchoonheid zou verdwenen zijn. WAASDORP was intuſſchen met zijn zangſtukje, voor WASSENAAR gereed geraakt; en een blaadje hem in de hand geſtopt hebbende, las WASSENAAR de volgende regels:

Wat Taak is mij bevolen?
ô Roosjes zonder tal!
Wier ſchoonheid mij doet dolen
In Noordwijks Rozendal.
Nu wil ik die dan deze plukken;
Doch waar mijn oog ook ſtaart,
Hoe zal mijn doel, mijn taak gelukken.

Waar is in Noordwijks Rozengaard
Een Roos het puik der ſchoonen waard!
Gij, lieve Roos! poog uit te drukken
Zoo fraai van kleur,
Als zoet van geur,
Den teedren gloed
Die 't harte voedt,
Door ware min ontſtoken,
Beeld der Min,
Rein van zin,
Adem zacht ontloken,
Aan het hart gedoken
Van mijn Vriendin,
Haar wederliefde als Rozengeuren in.

Ik geloof, zeide WAASDORP, dat het gezongen kan worden op eene wijze uit het Rozenfeest van Salencij. — Zeker kan het, zeide ALIDA, het is de eerſte zang waar mede CECILIE in dat Zangſpel opkomt —— en zonder hapering zong zij het zelve. Het was twijfelachtig of DINA meer met die Rozen dan met het Dichtſtukje gediend was; alleen overſpreidde het laatſte haar gelaat met een blos, waar voor in bevallige levendigheid en treffende ſchoonheid,

de

de keur der Noordwijkſche Roosjes moest onder doen.

Nu verliet men de Rozegaarden en Kruidtuinen van Noordwijk, en na zich nog even in het Logement ververſcht te hebben, ſtapten zij weder op de Kiereboe, die de verfriſchte en verſterkte paarden met nieuwen moed voorttrokken.

XI.

NOORDWIJK.

Nu rolde het Rijtuig langs de ſtraat van Noordwijk, en OOSTENBURG wees twee zwart geverwde metalen beeldjes aan, ter plaatſe, waar voorheen het Klooster plagt te ſtaan, van knodſen voorzien, dragende het Wapen van de Lier of *Lyere*, beſtaande in drie Lelien.

Naauwelijks was men weder van de ſtraat gekomen, of OOSTENBURG begon te ſpreken, hoe voorheen in Noordwijk niet alleen Rederijk-kamers gevonden werden, maar ook, hoe dat aanzienlijk Dorp beroemd geweest was door zijne Doelens. — Daarvan verhaalde hij, hoe hij nog weinige jaren geleden den Doelen van St. Joris volkomen in ſtand gevonden had, en nog in denzelven de voet- en handbogen gezien, als mede de plaats, om naar het doel te ſchieten.

Bij

Bij dien Doelen, zeide WASSENAAR, erinner ik mij aan zekere Romance; BOUDEWIJN en LIJSJE, welker Tooneel in Noordwijk, en wel bijzonder in den Doelen geplaatst is, en behalve de verdichte historie eenigermate een denkbeeld geeft van die ſchutterlijke ſpelen. Op verzoek van CHRISTINA, die zich eene liefhebſter van Romances verklaard had te zijn, begint hij, na eenige oogenblikken erinnerens, de volgende

VERTELLING:

BOUDEWIJN

EN

LIJSJE.

In Noordwijk woonde, in vroeger tijd,
Een rijke Tuinders zoon.
De jonkman heette BOUDEWIJN, —
Was moedig ſterk en ſchoon.

De Meisjes zagen gaarne hem,
Steeds was hij lief ter kout,
En, zoo 'er al te stoeijen viel,
Hij was bescheiden — stout.

Hij dartelt bij de Meisjes rond,
Gelijk een vlinder dwaalt,
Die over duizend roosjes zweeft,
Eer hij zijn keus bepaalt.

't Was kermis en de vedel ging,
De jonkman was 'er bij,
Hij groet de meisjes één voor één,
En kust ze langs de rij.

Hoe blinkt elks voorhoofd door het goud;
Maar, Meisjes! wat verdriet,
Dat jonge en rijke BOUDEWIJN
Niet naar uw tooisels ziet.

Een Meisje (LIJSJE was haar naam)
Wel van een braaf geslacht,
Maar zonder schat en zonder praal,
Was ook op 't feest gebragt.

Men kent haar pas. Zelfs BOUDEWIJN
Zag 't lieve Meisje nooit:
Wie, vraagt hij, zit daar in dien hoek,
Zoo zedig opgetooid?

Een Katwijksch Meisje — is 't flaauw beſcheid,
Althans zoo wij vermoên.
Maar (ſtil voegt jaloezij 'er bij)
Wat heeft zij hier te doen?

Want LIJSJE, ſchaars verſierd met goud,
Was ſchooner, dan 'er één'
Van al de Meisjes in het rond
Op 't kermisfeest verſcheen;

De vriendlijke oogjes, helder bruin;
Vol geest en teederheid;
Het hooge voorhoofd, fraai van bogt;
De wenkbraauw zacht geſpreid;

De koontjes, goelijk rood en vol;
De kin zoo net beſneên;
De tandjes als ijvoor zoo wit
En 't mondje lief en kléen;

Die ſchoonheên blonken te gelijk
Den jongeling in 't oog,
Als hij met losſen zwier en tred
Naar 't Katwijks meisje vloog.

De jongeling, wiens fier gelaat
Door ſchrik nooit heeft verbleekt,
De jongling nadert — aarzelt — ſchrikt,
En ſtamelt, daar hij ſpreekt.

Hij noopt de Maagd tot danſen aan.
Wat heil! Zijn poging lukt,
Zij danſen — nooit heeft BOUDEWIJN
Zoo lief een hand gedrukt.

De dans loopt af; — de vedelklank
Spoort zelfs tot minnelust.
Hij kust haar. — Nooit heeft BOUDEWIJN
Zoo lief een' mond gekust.

De jongeling herhaalt den kus,
En zucht van minneſmart.
Hoe klopte 't hart van BOUDEWIJN!
Hoe klopte LIJSJES hart!

Nooit

Nooit klopte haar voorheen zoo 't hart,
Vaartwel nu, kalmte en rust;
Nooit zag zij zulk een Jongeling,
Nooit was zij zoo gekust.

Den dans herhaalt het jeugdig paar;
Kon zij 't verzoek weêrſtaan?
Al danſend treft het jeugdig paar
Elkanders oogen aan.

Half droef, half blij ſmolt beider blik
In teed'ren liefdegloed,
Maar geen van beiden hadt voorheen
Ooit zulk een' blik ontmoet.

Na 't danſen grijpt hij andermaal
De lieve Maagd in d'arm;
Zij zinkt aan zijnen boezem neêr,
Door dans en liefde warm.

Hij kust haar een en andermaal,
Ja haar verbod zelfs ſtom;
En eindelijk, haar lieve mond
Kust zagtkens wederom.

't Wordt avond, en de blijde jeugd
Slaat voor, om in het groen,
Bij 't lieve ſchijnſel van de maan,
Een wandeling te doen.

Wie blijder thans dan BOUDEWIJN,
Wiens hart van Liefde brandt?
Nu kent hij vrees en minnenijd,
Hoe drukt hij LIJSJES hand.

Hij laat haar lieve hand niet los;
Wat zij hem zegge of ſmeek',
Een ander, zegt hij, zou die hand....
Hij zucht, wordt rood en bleek.

't Ontſtelde Meisje zwijgt en beeft,
Gelijk het dunne riet,
Daar zij het oog van al de jeugd
Op haar gevestigd ziet.

Zij bloost veel ſchooner, dan de roos,
Die ze op haar' boezem draagt.
't Is, of dat blosje voor haar ſchoon
Beleefd vergifnis vraagt.

Nu treên zij zwijgend arm in arm
Door Noordwijks Rozenpaên;
En ſchoon 't Gezelſchap langzaam ſtapt,
Toch blijven ze achter aan.

„ 't Gezelſchap raakt ons ver voor uit,
Kom, ſpoeden we ons wat voort"
Zegt LIJSJE, daar zij reeds van ver
Het ſchatrend ſpotten hoort.

„ Wat raken ze ons, zegt BOUDEWIJN,
Wat raken ze ons, vriendin,
Als wij, als wij maar zamen zijn,
Slaan wij dit bijpad in."

„ Ach! zucht zij, lieve jongeling!"
Hij kust verrukt haar' hand.
Zij ziet hem half beſtraffend aan,
Doch biedt geen' wederſtand.

Nu, nu ontlast zich 't vol gemoed,
Straks ſtom door liefdeſmart,
En ieder woord van BOUDEWIJN
Zinkt LIJSJE diep in 't hart.

Zoo pratend dwaalden zij van 't pad,
Dat naar den Dorpweg ging,
Maar zagen, bij het licht der maan,
In 't eind eene opening.

Een plekje, in 't midden van het hout,
Begroeid met welig kruid,
Half overſcheenen door de maan,
Lokt beider oogen uit.

Juist ſtond 'er ook een rozenboom,
Daar door natuur geplant,
Die ſtond, als 't ware, aan 't boveneind
Van 't groene ledikant.

„ Kom hier, mijn lieve! een poos gerust,
Hier op dit klaverbed."
Zegt BOUDEWIJN, en LIJSJE beeft,
Waar zij haar voetjes zet.

Met drift omhelst de jonkman haar;
Hij ſmeekt haar nog een keer....
En LIJSJE zet, in 't malſche gras,
Zich naast den jonkman neêr.

Nu

Nu zinkt hij, kusſende, op haar hart,
En klemt haar aan zijn zij';
Hij legt zijn hand haar op het hart:
„ Ach ſloeg dat hart voor mij!"

Zoo ſpreekt hij, bij het weemlend licht,
Hij ziet haar kwijnende aan;
En 't lieve meisje vraagt ontroerd:
„ Voor wien zou 't anders ſlaan?"

Dat woord ontvliedt haar lippen naauw;
Of, in de ziel verheugd,
Drukt BOUDEWIJN haar aan zijn hart
Met woeste en teedre vreugd.

„ Voor mij, voor mij, zoo barst hij uit,
„ Voor mij, voor mij alleen?"
„ Voor u, voor u, ô BOUDEWIJN!
„ Voor u en anders geen?"

„ Voor u, herhaalt ze, BOUDEWIJN
„ Voor u en anders geen...
„ Maar waartoe langer hier getoefd?
„ Wij zijn te lang alleen!

Vol drift heft BOUDEWIJN haar op,
Ziet in haar oog een traan.
Wat wilt gij, lieve, dierbre maagd?
Wat wilt gij? — „ Dat wij gaan."

Met loome ſchreden keeren zij,
En, eer zij henen gaan,
Zien zij nog eens naar 't klaverbed,
Nog eens elkander aan.

Zij gaan nogthans, maar, onder 't gaan,
Zegt BOUDEWIJN, „ Mijn ſchat!"
Terwijl hij LIJSJES lieve hand
In beide handen vat.

„ Beloof, Beloof mij, op uw woord,
Zoo gij mij liefde draagt,
Dat ik u morgen weêr zal zien
Beloof 't mij, lieve Maagd?"

„ Op morgen, in den doelen... kom.
Doe mij dat gunſtbewijs,
Indien ik daar mijn LIJSJE zie,
Dan win ik vast den prijs.

„ Dat

„ Dat LIJSJE, dat gij zoo verheft,
Hervat zij: „ BOUDEWIJN!
Zou, als ze u dan zoo dierbaar is,
Daar ligt tot hinder zijn."

„ En 'k moet, ook morgen avond vroeg,
Mijn lieve BOUDEWIJN!
Want moeder is zoo oud en zwak,
Vast weêr te Katwijk zijn."

„ Woon eerst het doelspel bij, mijn lief!
En ik geleid daarna
U zelf naar Katwijk, lieve meid!
Wat zegt gij?" — Zij zucht: Ja!

Zij nadren het gezelschap vast,
Hoe juicht het keer op keer:
„ Weest welkom, LIJSJE en BOUDEWIJN!
Hoe zijt gij daar al weêr?"

Het meisje slaat haar oogen neêr.
Zoo rood als karmozijn,
Keert zij 't gelaat verlegen af,
Schuilt achter BOUDEWIJN.

„ Wij zijn 'er weêr, o Meisjes! ja!
Gelijk gij allen ziet,
Maar zegt mij, wien bedriegt de tijd,
Bij zulk een Meisje niet."

't Wordt eindlijk, eindlijk scheidens tijd,
Reeds breekt de morgen aan,
Hoe treurig ziet nu BOUDEWIJN
En zucht: „ Aêh moet ik gaan."

„ Ga toch, zegt LIJSJE, Jongelief!
Elk gaat, wat toeven wij?"
„ Vaarwel dan, zegt hij met een kus,
„ Ach LIJSJE! denk aan mij."

Geen slaap drukt 's Jonglings oogen toe,
Daar hem zijn LIJSJES beeld,
Door zijn verbeelding trouw gemaald,
Betooverd, roert en streelt.

Ook traag sliep 't lieve meisjen in,
Gekweld door vreugde en pijn,
En de afgebroken sluimring was
Eén droom van BOUDEWIJN.

Vroeg

Vroegtijdig was het jeugdig paar
Gekleed en op de been;
En, eer de donkre lok negen sloeg,
Was reeds het paar bijeen.

Het werd, het heftigst bij de maakt,
Waar op zich 's ouds nieuwijds,
Zoo vlug, zoo handig met den boog,
Verwinnaar wenschte te zijn.

„ Nooit kwelde hoogmoed mijne ziel,
Mijn lieve Maagd! maar nu,
„Nu, zegt hij, brand ik om den prijs,
En 't is alleen om u."

„ 'k Leg straks hem aan uw voeten neer,
O Aller meisjes bloem!
Daar 'k op een teedren lieven kus,
Als de eerste zegé, roem."

Nu treedt het schoone en lieve paar
Naar Noordwijks schuttershof;
Wijl BOUDEWIJN de boezem gloeit
Van liefde, heet naar lof.

„ Zit hier, mijn lieve! zit hier neder,
Hier zit gij best en vrij.
Zegt BOUDEWIJN, 't ben fluks te rug,
Ei zie toch eens naar mij."

„ Naar wien toch zou ik anders zien?
Zoo fpreekt ze, in 't hart verrukt,
Wijl BOUDEWIJN een teedren kus
Op LIJSJES mondje drukt.

Vol drift ftapt hij den Doelen in,
Grijpt eerst den zwaarften boog,
Staart op de pijl — en edle moed
Vonkt in zijn manlijk oog.

Hij wacht, vol ongeduld, zijn beurt,
Door hoop op zege ftout,
Daar hij, aan de andre zij van 't veld,
Zijn lieve maagd aanfchouwt.

De pijlen fnorren hem voorbij,
Hij lonkt zijn LIJSJEN aan. —
Ziet achter haar een jongeling
Van Katwijk-Buiten ftaan.

IJskoud wordt eensflags BOUDEWIJN,
Hij ziet geen pijlen meêr.
Die jongling zet in ſtilte zich
Aan LIJSJES zijde neêr.

De knaap, zoo ſchoon als LIJSJE zelf,
Drukt onverwacht haar hand.
Ze ontzet, maar lacht, en wijst met één,
Hoe men den voetboog ſpant.

De ontroerde BOUDEWIJN, die fier
Zijn drift een poos bedwingt,
Bijt op zijn lippen, dat het bloed
Hem op het aanſchijn ſpringt.

„ God! zegt hij, zou een ander? neen...
„ In eeuwigheid dat niet....
Springt toe — terwijl eens anders pijl
De taaije pees ontvliedt.

Schiet toe: weerhoudt toch BOUDEWIJN! —
De jongling valt — gewond.
Nog hangt de pijl hem in de borst,
Zijn bloed ſtroomt op den grond.

Een jammerkreet vervult de lucht;
De maagd, vol liefde en moed,
Vliegt naar haar' lieven jongeling,
Reeds wentelend in zijn bloed.

Zij zet zich bevend naast hem neêr,
Haar hand bedekt zijn wond:
„ ô God! mijn lieve BOUDEWIJN!
't Bloed golft uit uwe wond."

Naauw hoort de jongling hare stem,
Of, met een' donkren blik,
Ziet hij, vol stil verdriet, haar aan,
En geeft een' luiden snik.

„ Zeg, zucht hij, wijl zijn adem stuit,
En ziet haar toornig aan;
Zeg, zeg, wat schoone jongeling
Zaagt gij zoo vriendlijk aan?

„ Mijn Broeder was 't, ô BOUDEWIJN!
Die heeft mij straks verrast."
Met bitre droefheid antwoordt hij:
„ Mijn God! uw broeder was 't?

„ Uw

„ Uw broeder was 't? — omarm mij dan...
„ Wat zal 't mijn BOUDEWIJN?...
„ Nog maar één oogenblik mijn lief....
„ En 'k zal 'er niet meêr zijn.

Gij ſterven? zegt zij, neen! o neen! —
Help God! wat angst, wat pijn....
„ Eén kus, één kus nog, lieve maagd,
Biedt u uw BOUDEWIJN."

Hij ſteekt haar nog zijn handen toe,
Half koud, half klam en ſtijf...
Zij kust den jonkman, en met één
Verlaat de ziel het lijf.

Hij trilt den doodſtuip aan haar hart —
Zij ſtort op 't ligchaam neêr,
Omarmt het jeugdig lijk — zij gilt
En voelt geen ſmarten meêr.

Wat loopt dat weder droevig af, zeide DINA; dat is meestal het geval van die ſoort van vertellingen. Ik ben 'er voor dat alles zich wel ſchikt.

WASSENAAR zeide hierop: Dit is algemeen de begeerte van de Nederlanders, en ik ſchrijf dit toe aan de goedaardigheid van ons karakter. Ik bedank u, hernam DINA zich minzaam buigende, voor het kompliment dat gij aan de natie maakt, en waarin gij mij zoo beleefdelijk deelen doet.

Men was intusſchen aan den Noordwijker hoek genaderd — en zag nog eens met genoegen te rug naar den ſteilen Noordwijker toren.

XII.

VOORHOUT EN WARMOND.

Zie eens welk een uitmuntend ſpitsch torentje het Dorpje Voorhout, dat daar aan de overzijde der Vaart ligt, verſiert: zeide CHRISTINA. Deze torenſpits ſtaat bekend, hervatte OOSTENBURG voor de fraaiſte in geheel Holland. Nu, hernam DINA, het Dorpje is ook gelijk gij ziet, niet onaangenaam gelegen. In deszelfs nabuurſchap ligt Oud Teilingen of Lokhorst, zeide OOSTENBURG; dat men niet verwarren moet met Nieuw Teilingen bij Sasſenheim. Van het laatſte is alles op een klein brok muur na, verdwenen; daar was het dat JACOBA VAN BEIJEREN, die Gravin, zoo belangrijk voor alle gevoelige harten, zoo door de ongelukken, als door hare liefde, de laatſte dagen van haar leven, als houtvesterin ſleet, toen zij, om haar geliefden FRANK VAN BORSELEN te verlosſen, allen gezag en de grafelijke waardigheid had prijs gegeven. Daar eindigde zij haar leven, en men heeft uit de Vijvers, die dat ſlot plagten te omrin-

gen, vele der zoogenaamde Jacoba's Kannetjes opgevischt. Nog maar weinige jaren geleden voor dat het slot, dat echter sedert den tijd van JACOBA geheel nieuw opgebouwd was, alzoo het oude door den brand was vernield geworden, gesloopt is geworden, vertoonde men hier de geschilderde afbeeldsels van haar en haren beminden VAN BORSELEN; welke nu benevens den zoogenaamden stoel van JACOBA, onder de Vaderlandsche oudheden in den Haag, een duidelijk bewijs opleveren van de geringe vorderingen der Schilderkunst in die dagen, daar het zeer onwaarschijnlijk is, dat VAN BORSELEN en JACOBA VAN BEIJEREN zulke droevige figuren geweest zullen zijn, als die afbeeldingen voorstellen. Zij verdienen echter wel, dat men dezelve ziet. — ALIDA hernam, en zij zijn zoo droevig om te zien. Dat zij zoo, ging OOSTENBURG voort, voor de oudheidminnaars, daar zij allen teekenen van echtheid dragen, zijn zij onwaardeerbaar. — Daar men nu de paarden om den vallenden avond aanspoorde, naderde men weldra het Warmonder hek, of eigenlijk de Brug die over de Leydsche Vaart, in plaats van eene Schouw, in de zeventiende Eeuw

(1639)

(1639) gelegd is. Het kan niet misſen, of 'er vielen verſcheide geſprekken, over het zoo bekoorlijk, gelegen Dorp Warmond. DINA erinnerde hare vriendinnen aan de lieve dagen, die zij daar met elkander op de Kostſchool hadden door gebragt, aan de aangename wandelingen door de Korenlanden, en de fraaije laan, terwijl OOSTENBURG met WAASDORP ſprak over den ouderdom van dat Dorp, als reeds van de elfde Eeuw (1063) bekend geweest zijnde; daar hij als belagchelijk verwierp om van den Franſchen Koning FARAMOND, bij verbastering den naam van Warmond af te leiden, wanneer het Dorp reeds in de vijfde Eeuw zou bekend geweest zijn. Zij vergaten ook niet van het Huis te Warmond, zoo rijk in beplantingen, wandelwegen, boomgaarden en vijvers, te ſpreken, en WAASDORP erinnerde, hoe MERULA het Huis te Warmond dus ſprekende invoerde:

Het Oorlogsvuur en twist, die maakten 't mij te bang,
Waarvan een was genoeg tot mijnen ondergang:
Op LODEWIJK zijn komst, die 't Leydsch beleg opſloeg
En den Castiliaan van hare wallen joeg,

Ik lag zes jaren in een puinhoop diep beſloten;
Dat heeft die ſterke vuist van 't Leydsch beleg verdroten:
Eer zevenmaal de zon haar loop voleindigd had,
Zoo voelde ik een kasteel oprijzen als een ſtad:
't Was Hollands Admiraal, uit 't Duivenvoords geſlacht;
Die mij met groot geluk tot zulken aanzien bragt:
Door wien kon mijn Kasteel ooit beter zijn herſteld',
Dan door die op zijn kling afkeerde 't Spaansch geweld.

Al zijn, voegde 'er WAASDORP bij, deze regels verre van ſierlijk, toch gedenken zij met regt aan het geen het zoo naburig Warmond, bij de zoo felle als roemrijke belegering der Stad Leyden, geleden heeft.

Schoon mij nagaat, dat ik een zoo groot liefhebber ben van het oude, zeide OOSTENBURG, moet ik toch nu aan iets nieuws herinneren, aan het Inſtituut namelijk voor Jongelingen, die eenmaal in de Roomſche Kerk als Leeraars zullen optreden, waarlijk eene der verlichtingen verdraagzaamheid van dezen tijd vereerende inrigting. Immers in een vrij land, waar elk dien Godsdienst mag belijden en omhelzen, welke hem de beste toeſchijnt, behoort ook gelegenheid geſchonken te worden, om zulke Leeraars aan te kweeken, als tot de onderſcheidene Godsdienstige Ge-

Genootſchappen noodig zijn. — Nu vertoonde zich aan de rechterzijde de voormalige Hofſtede van den grooten BOERHAVE, nog door eene zijner Nakomelingen bewoond — en WASSENAAR brak zelfs de ſtille fluisteringen der liefde af, om aan dien uitſtekenden Nederlander, welks naam aan zijn Vaderland door alle gewesten der aarde tot eer verſtrekt, te gedenken, daar hij het volgend Dichtſtukje tot eer van den onſterfelijken BOERHAVE vervaardigd, bij gelegenheid, dat hij zich eens op deszelfs Hofſtede bevond, opzeide:

Waar is de lier, zoo rein van toon,
Waar rijst een lied, zoo Godlijk ſchoon,
Boerhaves kunst en deugden waardig?
Apollo's eige lauwren kroon
Beſchaduwt uwe kruin regtvaardig,
O Dichter, die 's Mans roem voldingt,
Die waardiglijk de grootheid zingt
Van d'Arts, door 't wereld-rond bewonderd,
Wiens kunst nog d'arm des dood bedwingt,
Schoon bij de dooden afgezonderd.
Mijn krucht is voor die taak te kleen.
O Leyden! o Batavisch Atheen!
Door een van uw doorluchte mannen,
Die Romes Zangberg ſtout betreên,
Zij hem ter eer de lier geſpannen.

Hier

Hier in de ſchaduw van zijn ſtof
Rijst uit mijn dankbaar hart zijn lof.
BOERHAVE, om kunst, om deugd verheven,
Wien 't lot van 't kwijnend menschdom trof,
Verlengt millioënen vreugde en leven,
BOERHAVE, vriend van PALLAS jeugd,
o Leijdsch orakel, 's menschdoms vreugd!
Waar de eeuwen uwe wijsheid prijzen,
Zal voor uw nedrige Deugd,
Ook 't eerelied der Englen rijzen.
De tijd, die Vlijt en Kunst beſpot,
Sloopt eens de kerk, die 't overſchot
Bevat van uw eerwaard gebeente;
Verbrijsling zij zelfs eens het lot,
BOERHAVE! van uw grafgeſteente.
Uwe eeuwige eer, die niets verſlijt,
Verheven boven lof en tijd,
Blijft op onſchendbre wieken zweven,
Uw Deugd, gewrokt, gedood den tijd,
Deelt in een eeuwig Godlijk leven.
o Groote, o braave Man, gewis
Kroont zegen uw gedachtenis;
Ja dat ze ons ſteeds 't geheim verklare
Van uwe Spreuk: 't Eenvoudige is
Het heilig Zegelmerk van 't Ware.

Nadat men nog een korte wijle lang den bog-

bogtigen weg voortgereden had, terwijl zich de Stad Leyden aangenaam bij den vallenden avondſtond opdeed, bereikte men, welras de Marepoort —— aan het van ouds bekend water de Mare gelegen, — en nu ſtapte het gezelſchap af aan het huis van VAN DER GOES en zijne zuster, waar zij allen door derzelver Vader met uitſtekende blijken van genoegen ontvangen werden — en onder een vrolijken avondmaaltijd, ſtukswijze, de genoegens herhaalden van dit zoo aangenaam Zomertogtje.

*

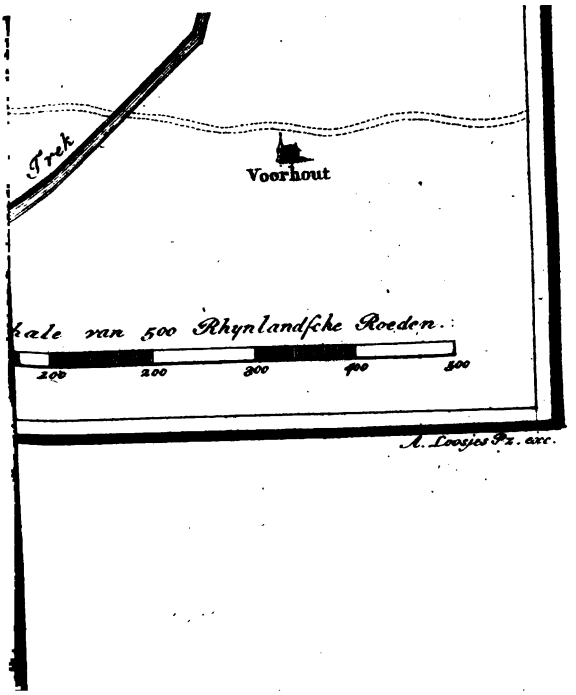
Trek
Voorhout
kale van 500 Rhynlandsche Roeden.
100
200
300
400
500
A. Loosjes Pz. exc.

INHOUD.

I. DE BURGT TE LEYDEN. bl. 1

II. VOORSCHOTEN, . . . 17

III. VOORBURG. . . . 39

IV. HET HAAGSCHE BOSCH. . 51

V. VALKENBURG, RHIJNSBURG, OESTGEEST. . . 78

VI. KATWIJK AAN DEN RHIJN. . 91

VII. HET NIEUWE WERK. . . 105

VIII. 'T HUIS TE BRITTEN. . 115

IX. NOORDWIJK. . . . 125

X. KRUIDTUINEN. . . . 136

XI. NOORDWIJK. . . . 150

XII. VOORHOUT EN WARMOND. . 169

BERIGT VOOR DEN BINDER.

De Binder plaatſe den

In 't Koper geſneden Titel tuſſchen den Franſchen Titel en het Voorberigt.

Het Bloemtuiltje. . . over bl. 24

De Plaat verbeeldende het leggen der eerſte Steenen. . over bl. 108

en

Geheel achter de Kaart van het Katwijks Kanaal voor den Inhoud.

JAN 31 1936